

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

**Δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής και Φιλαναγνωσίας
αξιοποιώντας βιβλία Διαπολιτισμικού περιεχομένου**

**Creative writing and reading activities making the best of
reading books with intercultural content**

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΦΕΡΕΝΤΙΝΟΥ ΕΙΡΗΝΗ

ΑΕΜ:3823

ΕΠΟΠΤΡΙΑ: Βακάλη Π. Άννα

Β' ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: Κωτόπουλος Η. Τριαντάφυλλος

ΦΛΩΡΙΝΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2022

Πίνακας περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	4
Περίληψη.....	5
Abstract	7
Εισαγωγή.....	8
ΜΕΡΟΣ Ι.....	9
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΡΟΥ «ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ».....	9
1.1 Ορισμός Δημιουργικής Γραφής.....	9
1.2 Σύντομη ιστορική ανασκόπηση	10
1.3 Στόχοι Δημιουργικής γραφής.....	11
1.4 Δημιουργική γραφή και λογοτεχνία	12
1.5 Η δημιουργική γραφή στην προσχολική εκπαίδευση.....	13
1.5.1 Η Δημιουργική Γραφή στο Αναλυτικό πρόγραμμα του 2014.....	14
1.5.2 Η Δημιουργική Γραφή στο Αναλυτικό πρόγραμμα του 2021.....	16
ΜΕΡΟΣ ΙΙ.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΟΡΟ «ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΙΑ».....	18
2.1 Ορισμός Φιλαναγνωσίας	18
2.2 Βασικοί στόχοι Φιλαναγνωσίας.....	18
2.3 Φιλαναγνωσία και παιδική λογοτεχνία.....	19
2.4 Το παιδί προσχολικής ηλικίας και η διαμόρφωση της αναγνωστικής γωνιάς για την προώθηση της φιλαναγνωσίας στην τάξη του νηπιαγωγείου.	21
ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ.....	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΡΟΥ «ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ»..	23
3.1 Ορισμός και στόχοι Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.....	23
3.2 Η έννοια της ισότητας των ευκαιριών στην εκπαίδευση	24
3.2.1 Κοινωνικός Αποκλεισμός και Εκπαίδευση.....	25
3.2.2 Στερεότυπα /προκαταλήψεις /ρατσιστικές συμπεριφορές στο νηπιαγωγείο.....	26
3.3 Διαπολιτισμικότητα και προσχολική εκπαίδευση.....	27
3. 4 Ο Ρόλος τους εκπαιδευτικού.....	28
3.5 Η διαπολιτισμικότητα στην παιδική λογοτεχνία.....	29
3.5.1 Ποια βιβλία ονομάζουμε διαπολιτισμικά και τι προσφέρουν στην εκπαιδευτική διαδικασία;.....	32
ΜΕΡΟΣ: ΙV	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	34
(ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ)	34

4.1 «Η Μάγισσα Τσούσκα και το Χιόνι»	34
4.2 «Έλλα και Άλλυ» (Είσαι φίλη μου)	36
4.3 Δραστηριότητες για το βιβλίο «Η Μάγισσα Τσούσκα και το χιόνι»	38
Δραστηριότητα 1η : Η δομή της αφήγησης (Γνωρίζουμε τον τόπο του κάθε παιδιού)	38
Δραστηριότητα 2 ^η : Τα μπαλόνια της διαφορετικότητας	42
Δραστηριότητα 3 ^η : Ένα διαφορετικό τέλος μέσα από μία μαγική οθόνη	44
Δραστηριότητα 4 ^η : Ένα παραμύθι ανάποδα (ψηφιακή αφήγηση) «Η Μάγισσα Τσούσκα και το χιόνι».....	46
Δραστηριότητα 5 ^η : Κάνουμε την αγαπημένη φράση μας ποίημα και έπειτα μουσικό τραγούδι.....	48
4.4 Δραστηριότητες για το βιβλίο «Έλλα και Άλλυ» (Είσαι φίλη μου).....	50
Δραστηριότητα 1 ^η :Συζητάμε για τα συναισθήματα και κατασκευάζουμε μια διαπολιτισμική μακέτα	50
Δραστηριότητα 2 ^η : Δίνουμε ταυτότητα στους ήρωες και στον εαυτό μας.....	52
Δραστηριότητα 3 ^η : Φτιάχνουμε ένα διαπολιτισμικό παζλ (Mind trap game).....	55
Δραστηριότητα 4 ^η : Μετατρέπουμε το βιβλίο σε κόμικ που προάγει τη διαπολιτισμική εκπαίδευση	57
Δραστηριότητα 5 ^η : Καθρέφτη καθρεφτάκι μου... Αυτός είμαι εγώ!.....	59
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	62
Βιβλιογραφία	64

Ευχαριστίες

Η φοιτήτρια εκφράζει τις ιδιαίτερες ευχαριστίες της στην επόπτρια καθηγήτρια, κυρία Βακάλη Άννα για την εμπιστοσύνη της και την πολύτιμη βοήθεια της καθ' όλη τη διάρκεια συγγραφής της παρούσας εργασίας και στον Β' βαθμολογητή, της εργασίας κύριο Κωτόπουλο Τριαντάφυλλο για τον πολύτιμο χρόνο που θα αφιερώσει για την ανάγνωσή της. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους δικούς μου αφανείς ήρωες, πρωτίστως την οικογένειά μου, που ήταν δίπλα μου σε όλη τη διάρκεια συγγραφής της πτυχιακής εργασίας, όπου ο καθένας με στήριζε με το δικό του τρόπο και τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω το φιλικό μου περιβάλλον για τη στήριξη που επέδειξε όλο αυτό το διάστημα.

Περίληψη

Το θέμα της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι «Δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής και Φιλαναγνωσίας, αξιοποιώντας βιβλία Διαπολιτισμικού περιεχομένου». Μέσα από την εργασία αυτή θα πραγματοποιηθεί ανάλυση των όρων: Δημιουργική γραφή, Φιλαναγνωσία και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στο πρώτο κομμάτι το οποίο αποτελεί και το θεωρητικό πλαίσιο της πτυχιακής. Στη συνέχεια στο δεύτερο μέρος, θα ακολουθήσει μια σειρά δραστηριοτήτων οι οποίες προέκυψαν μέσα από την επιλογή δύο βιβλίων διαπολιτισμικού περιεχομένου εγκεκριμένα για τη νηπιακή ηλικία, τα οποία επέλεξε η φοιτήτρια μέσα από αναζήτηση που πραγματοποίησε. Τα βιβλία αυτά φέρουν τους τίτλους «Η Μάγισσα Τσούσκα και το Χιόνι» και «Ελλα και Άλλο» (Είσαι φίλη μου).

Μέσα από το θεωρητικό πλαίσιο θα ανακαλύψουμε τους ορισμούς των εννοιών που αναφέραμε και παραπάνω, την ιστορική τους εξέλιξη στη διάρκεια του χρόνου, τους σκοπούς και τους στόχους που έχουν θέσει και φυσικά την επίδραση αυτών στην τάξη του νηπιαγωγείου. Η νηπιακή ηλικία αποτελεί την αφετηρία για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας των παιδιών. Μέσα λοιπόν από την εργασία αυτή θα μελετήσουμε τη συμβολή της Δημιουργικής γραφής στην εξέλιξη του παιδιού και στη διεύρυνση του πνευματικού του ορίζοντα. Η επιλογή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης πραγματοποιήθηκε διότι, τα παιδιά από την πιο νεαρή κιόλας ηλικία πρέπει να ευαισθητοποιούνται και να χτίζουν την προσωπική τους ταυτότητα μακριά από τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις που δυστυχώς συναντάμε ακόμη στον 21^ο αιώνα.

Η σύμπλεξη της Δ.Γ, της φιλαναγνωσίας και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης αποτέλεσαν μια πρόκληση για την παραγωγή και τη σύνθεση δραστηριοτήτων που θα προορίζονταν για την αίθουσα του νηπιαγωγείου. Ο στόχος όμως επετεύχθη και όπως θα δείτε και στο πρακτικό μέρος της εργασίας, δημιουργήθηκαν 10 δραστηριότητες 5 για κάθε βιβλίο, οι οποίες εστιάζουν στην δημιουργικότητα, τη διεύρυνση της σκέψης των νηπίων, την ενεργό συμμετοχή των παιδιών, την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και τέλος την παραγωγή μηνυμάτων διαπολιτισμικού περιεχομένου.

Λέξεις – κλειδιά : Δημιουργική Γραφή, Διαπολιτισμική εκπαίδευση, Φιλαναγνωσία,
Νηπιαγωγείο, Δραστηριότητες

Abstract

The topic of this dissertation is "Creative writing and reading activities making the best of reading books with Intercultural content". Through this work there will be an analysis of the terms: Creative Writing, Literacy and Intercultural Education in the first part, which is the theoretical framework of the dissertation. Then in the second part, there will be a series of activities, which emerged, through the selection of two books of intercultural content, approved for infancy, which were selected by the student through a search. These books are entitled "The Witch Tsuska and the Snow" and "Ella and Ally" (You are my friend).

Through the theoretical framework we will discover the definitions of the concepts mentioned above, their historical evolution over time, the goals and objectives they have set and of course their impact on the kindergarten classroom. Infancy is the starting point for the development of children's creativity. Through this work we will study the contribution of Creative writing to the development of the child and to the expansion of his spiritual horizon.

The choice of intercultural education was made because, from a very young age, children need to become aware and build their personal identity away from the stereotypes and prejudices that unfortunately we still encounter in the 21st century. The combination of CW, literacy and intercultural education was a challenge for the production and synthesis of activities that would be intended for the kindergarten room. However, the goal was achieved and as you will see in the practical part of the work, 10 activities were created 5 for each book, which focus on creativity, expanding the thinking of infants, active participation of children, collaborative teaching and finally the production of intercultural content messages.

Keywords: Creative Writing, Intercultural education, Literacy, Kindergarten, activities

Εισαγωγή

Θυμήσου ότι είσαι μοναδικός.

Αν αυτό δεν αξιοποιηθεί τότε κάτι υπέροχο έχει χαθεί!

(Martha Graham)

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία διεξάγεται μελέτη η οποία σχετίζεται με τα επιστημονικά πεδία της Δημιουργικής Γραφής και της Φιλαναγνωσίας σε συνδυασμό με το φάσμα της διαπολιτισμικότητας στην προσχολική εκπαίδευση.

Μέσα από την εργασία αυτή θα εστιάσουμε στο σχεδιασμό δραστηριοτήτων, οι οποίες θα έχουν δημιουργικό χαρακτήρα και θα προωθούν τη διαπολιτισμική συνείδηση, καθώς και τον ενστερνισμό και την αποδοχή της ετερότητας με αφετηρία την τάξη του νηπιαγωγείου.

Κύριος στόχος της εργασίας είναι να αποτελέσει εργαλείο στα χέρια των παιδαγωγών, οι οποίοι με τη σειρά τους θα υιοθετήσουν και θα εξελίξουν τις προτεινόμενες δραστηριότητες με σκοπό τη δημιουργία και την ομαλή λειτουργία ενός πολυπολιτισμικού σχολικού περιβάλλοντος.

Ο δομικός σχεδιασμός της πτυχιακής αυτής αποτελείται από δύο μέρη. Το Θεωρητικό μέρος σε πρώτο στάδιο το οποίο συλλέχθηκε, φιλτραρίστηκε και ταξινομήθηκε μέσα από μια εκτενή βιβλιογραφική έρευνα και σε δεύτερο στάδιο ακολουθούν οι πρακτικές εφαρμογές μέσα από τις οποίες θα γνωρίσουμε τον κόσμο δυο εξαιρετικών βιβλίων διαπολιτισμικού περιεχομένου με τίτλο: «Η Μάγισσα Τσούσκα και το Χιόνι» «Έλλα και Άλλυ» (είσαι φίλη μου).

Τα επιστημονικά πεδία χωρίζονται σε κεφάλαια εκ των οποίων προκύπτουν: Το πρώτο κεφάλαιο στο οποίο πραγματοποιείται μια πρώτη προσέγγιση και ανάλυση του πεδίου της Δημιουργικής γραφής. Έπειτα στο δεύτερο κεφάλαιο πραγματοποιείται προσέγγιση και ανάλυση του πεδίου της Φιλαναγνωσίας και στο τρίτο κεφάλαιο ακολουθεί η Διαπολιτισμική εκπαίδευση.

ΜΕΡΟΣ Ι

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΡΟΥ «ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ»

1.1 Ορισμός Δημιουργικής Γραφής

Στην προσπάθεια μας να δώσουμε έναν πλήρη εννοιολογικό ορισμό στον όρο δημιουργική γραφή, θα διαπιστώσουμε μέσα από μια σύντομη ή και εκτενή βιβλιογραφική ανασκόπηση ότι υπάρχουν πολυάριθμες δυσκολίες ως προς την ανάλυση του όρου διότι, το αγγλοσαξονικό «creative writing» μπορεί να ερμηνευτεί και να προσεγγιστεί με διάφορους τρόπους. Η έννοια της δημιουργικότητας διαπερνά τον πνευματικό κόσμο της λογοτεχνίας και αυτό επιτυγχάνεται μέσα από τη συγγραφή, τη διδασκαλία και την αφήγηση, φέρνοντας σε αυτόν που την ασπάζεται ψυχική εφορία και εκτόνωση (Βακάλη κ.α., 2013:13). Η δύναμη της πέννας συμβάλει στην απελευθέρωση της δημιουργικότητας του ανθρώπου και στη διεύρυνση της φαντασίας και του πνευματικού κόσμου.

Η Δημιουργική Γραφή αποτελεί το έναυσμα ώστε το άτομο να εξελίξει τις γνώσεις και τη μελέτη του, να γνωρίσει πολυτροπικά είδη κειμένων και έτσι αφού και εφόσον έχει κατακτήσει ένα αρμόζον θεωρητικό υπόβαθρο να εντρυφήσει προς την ανάλυση και τη βαθύτερη κατανόηση του νοήματος που προάγει ένα κείμενο. Η δύναμη της δημιουργικής γραφής καταρρίπτει τα δεδομένα του τυπικού λόγου πρεσβεύοντας την ικανότητα της δημιουργικής έκφρασης.

Επιπλέον, σε αυτό το σημείο θα ήταν καλό να επισημάνουμε ότι η Δημιουργική γραφή μπορεί να αποτελεί οποιοδήποτε είδος γραφής που εδρεύει εκτός τεχνικών ή επαγγελματικών πλαισίων και κανόνων γραφής, ακόμα και πολύ πιθανόν εκτός λογοτεχνίας. Η Δημιουργική γραφή είναι εμφανώς συνδεδεμένη με το πεδίο που αφορά την προφορική αφήγηση και την παραγωγή λόγου (Κωτόπουλος, 2012), ακόμη σύνδεση παρατηρείται και με τη χρήση λογοτεχνικών κανόνων που προέρχονται

κυρίως από τον κλάδο της ποίησης, έναν κλάδο που η Δ.Γ έχει αναπτύξει και εξελίξει μέσα στην τάξη του νηπιαγωγείου.

1.2 Σύντομη ιστορική ανασκόπηση

Ως εκπαιδευτικό εργαλείο η Δημιουργική γραφή δεν αποτελεί κάτι καινούργιο και συνάμα ξένο προς τον εκπαιδευτικό-ερευνητή, καθώς η πρωτοεμφάνιση της χρονολογείται περίπου στα 384-322 π.Χ, στην εποχή δηλαδή την οποία έζησε ο Φιλόσοφος Αριστοτέλης στην αρχαία Αθήνα. Εάν όμως εμβαθύνουμε περισσότερο την έρευνα μας και ψάξουμε ακόμα πιο μακριά χρονικά, θα διαπιστώσουμε ότι οι ρίζες της Δημιουργικής Γραφής συνδέονται με γεγονότα ακόμα πιο πίσω χρονικά από την εποχή του Αριστοτέλη. Ένα ακόμα πολύτιμο στοιχείο είναι ότι η Δ.Γ ήταν στενά συνδεδεμένη με την ρητορική η οποία δέσποζε στην αρχαία Ελλάδα (Βακάλη κ.α., 2013:21).

Τη χρονική περίοδο του 1939 ξεκινά τη λειτουργία του το Iowa Writer's Workshop, κάτι που αυτόματα κατέστησε τη Δημιουργική Γραφή σύγχρονο και αυτοδύναμο επιστημονικό κλάδο, ο οποίος μέσα σε σύντομο θα λέγαμε χρονικό διάστημα αποτέλεσε ορόσημο μείζονος σημασίας για εκτενή πλήθος συγγραφέων (Κωτόπουλος, 2012).

Επιπροσθέτως, προσεγγίζοντας και την εξέλιξη των μαθημάτων που σχετίζονται με την Δ.Γ, διαπιστώνουμε ότι σε προπτυχιακό επίπεδο τουλάχιστον, τα μαθήματα προσέλκυαν το ενδιαφέρον πολυάριθμου πλήθους κάτι που εκτίναξε την ζήτηση τους σε υψηλά ποσοστά. Αυτή η μεγάλη εξέλιξη και η αναγνώριση που δέχτηκε αυτός ο νέος επιστημονικός κλάδος, δεν απέδωσε τόσο γρήγορα καρπούς στη μεταπτυχιακή εκπαίδευση, καθώς όπως παρουσιάζεται και στη βιβλιογραφία τη δεκαετία του '60, ο αριθμός των μεταπτυχιακών σε μια χώρα ανεπτυγμένη όπως των ΗΠΑ ήταν μόλις πέντε σε αριθμό. Με την πάροδο του χρόνου όμως παρατηρούμε τον πολλαπλασιασμό των μεταπτυχιακών τμημάτων διότι, πραγματοποιήθηκε μια αρκετά ικανοποιητική πανεπιστημιακή χρηματοδότηση η οποία έδρασε αποτελεσματικά, καθώς σύμφωνα με τη βιβλιογραφία προσέδωσε στα μεταπτυχιακά τη μορφή επαγγελματικής μαθητείας (Βακάλη κ.α., 2013:29).

Σήμερα ο τομέας της Δημιουργικής γραφής ειδικότερα και της δημιουργικότητας γενικότερα στον Διεθνή χώρο έχει χτίσει γερά θεμέλια και η εξελικτική τους πορεία είναι αρκετά δυναμική και ικανοποιητική. Όσον αφορά την αποδοχή της δημιουργικής γραφής στην Ελλάδα, θα λέγαμε ότι και εδώ η εξελικτική πορεία παρουσιάζει ανοδική κατεύθυνση. Εάν στοχαστούμε κιόλας ότι μέχρι και τον 21ο αιώνα οι ερευνητές της Ελλάδας με σποραδικό τρόπο και μη ολοκληρωμένο προσέγγιζαν σφαιρικά μέσω σεμιναρίων ζητήματα που αφορούσαν τη δημιουργική γραφή. Όμως η έρευνα αλλάζει εντελώς πλαίσια και τροπή όπως μας αναφέρει και η κ. Βακάλη, μετά την θεσμοθέτηση του 1ου Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Δημιουργική Γραφή», τη χρονολογία 2008-2009 από τον πρώτο Διευθυντή Σπουδών και Καθηγητή Ελληνικής Φιλολογίας, κ.Μίμη Σουλιώτη στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας (Βακάλη & Κωτόπουλος, χ.χ.).

1.3 Στόχοι Δημιουργικής γραφής

Οι στόχοι της Δημιουργικής γραφής (Κωτόπουλος,2014) είναι πολυπληθείς και πολύπλευροι. Προσεγγίζουν και περιέχουν μέσα τους ολόκληρο το φάσμα της δημιουργικότητας, με κύριο σκοπό την κριτική προσέγγιση της ανάγνωσης και τη δημιουργική ανάπλαση ενός λογοτεχνικού κειμένου.

- Πρώτος και κύριος στόχος δεν θα μπορούσε να ήταν άλλος από τη στροφή της σκέψης του μαθητή, εφόσον μιλάμε για την νηπιακή ηλικία προς το δρόμο της δημιουργικότητας.
- Δεύτερος στόχος αποτελεί ως επί το πλείστον, η ανάπτυξη της φαντασίας του μαθητή νηπιακής ηλικίας καθώς και η διεύρυνση της σκέψης του, η οποία θα οδηγήσει τον μαθητή σε μια συγγραφική επινοητικότητα.
- Δεν θα μπορούσαμε να παραλείψουμε από την λίστα μας την καλλιέργεια του λόγου και του τρόπου επικοινωνίας δηλαδή, την γλωσσική καλλιέργεια του μαθητή.
- Η δημιουργική γραφή ακόμα, στοχεύει στη βιωματική προσέγγιση της γνώσης, την αφήγηση γεγονότων και καταστάσεων με ρεαλιστικό ύφος και συναισθηματικό τόνο και στη περιγραφική αφήγηση από τον μαθητή.

- Και τέλος ίσως ο σημαντικότερος στόχος που αφορά το πλαίσιο του σχολικού χώρου (νηπιαγωγείο), ο οποίος δεν είναι άλλος από την ανάπτυξη της δημιουργικότητας μέσα στην τάξη την ώρα των οργανωμένων δραστηριοτήτων και μη, καθώς και η δημιουργία του αισθήματος της ομάδας μεταξύ των μαθητών.

1.4 Δημιουργική γραφή και λογοτεχνία

Η οικογένεια είναι αυτή που αποτελεί τον πρώτο και κύριο μοχλό εκκίνησης και παραγωγής ερεθισμάτων για λογοτεχνική ανάγνωση στα παιδιά προσχολικής ηλικίας (Κυρίτση,2020). Τη σκυτάλη μετέπειτα αναλαμβάνει το νηπιαγωγείο και οι υπόλοιπες σχολικές βαθμίδες στη συνέχεια, οι οποίες εξελίσσουν βήμα-βήμα τα ερεθίσματα αυτά σε κάτι πιο σύνθετο και παραγωγικό για τον μαθητή. Η λογοτεχνία άλλωστε κατέχει εξέχουσα θέση στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς αποτελεί ένα μάθημα με σκοπούς οι οποίοι εστιάζουν στην εκμείευση του δημιουργικού χαρακτήρα του μαθητή με στόχους εκλεπτυσμένους και αφορμισμένους από τη σύγχρονη παιδαγωγική.

Κύριο μέλημα λοιπόν του εκπαιδευτικού αρμόζει να είναι να οδηγήσει τη σκέψη του μαθητή, μέσα από τη σφαίρα της λογοτεχνίας ένα βήμα παρακάτω. Στόχος του εκπαιδευτικού λοιπόν είναι η δημιουργία ενός καταξιωμένου ηθικά και πνευματικά ανθρώπου, με ανοιχτούς πνευματικούς ορίζοντες (Αυγητίδου & Γουργιώτου, 2016). Οι νεαροί ηλικιακά άνθρωποι σπανίως επιλέγουν την ανάγνωση ενός λογοτεχνικού βιβλίου στον ελεύθερο τους χρόνο, με σκοπό την ψυχική τους τέρψη με βάση έρευνες που πραγματοποιήθηκαν μέσα από διάφορα πανεπιστήμια, στον Ελλαδικό χώρο και μη. Υπάρχουν διάφοροι μέθοδοι που μπορούν να αντιστρέψουν την κατάσταση αυτή, όμως ο κύριος προβληματισμός που θα έπρεπε να μας ταλανίζει είναι: «γιατί οι νέοι δεν επιλέγουν τη λογοτεχνική ανάγνωση;».

Η λογοτεχνία μπορεί κάλλιστα να συνδεθεί με τη Δημιουργική γραφή και το αποτέλεσμα των δύο αυτών κλάδων να επιφέρει κάτι μοναδικό και συνάμα εποικοδομητικό για την εκπαιδευτική διαδικασία (Χρονοπούλου, 2015). Πως Θα μπορούσε όμως η λογοτεχνία να κεντρίσει το ενδιαφέρον των νηπίων και γενικότερα των μικρότερων ηλικιακά παιδιών; Η απάντηση είναι απλή. Η λογοτεχνία κάλλιστα μπορεί να δημιουργηθεί ποικιλοτρόπως από τα ίδια τα παιδιά. Το εγχείρημα να

αποτελέσει το λογοτεχνικό κείμενο ερέθισμα λογοτεχνικής γραφής για τους μαθητές του νηπιαγωγείου και τις μαθήτριες δεν εγκυμονεί μόνο τη μετατροπή του παιδιού προσχολικής αγωγής προς στιγμήν σε μικρό λογοτέχνη, αλλά συνάμα μυεί τα νήπια σε μια σταδιακή διαδικασία, που το αποτέλεσμα της μακροπρόθεσμα θα είναι η δημιουργία ώριμων και επαρκέστερων αναγνωστών.

Ο Freud (1956) θεώρησε τη λογοτεχνία ως συνέχεια και υποκατάστατο του παιδικού παιχνιδιού για τους ποιητές. Οι ποιητές και τα παιδιά αναπτύσσουν στο μυαλό τους ένα φανταστικό κόσμο που είναι ιδιαίτερα σημαντικός και ελκυστικός για αυτούς. Η λογοτεχνία και το παιχνίδι δημιουργούν δραστηριότητες γοητευτικές και καθηλωτικές για τα παιδιά, ομορφαίνουν την ψυχοσύνθεση του ατόμου, το οποίο με τη σειρά του συνειδητοποιεί ότι τα υλικά αγαθά δεν έχουν τον κύριο και αποκλειστικό λόγο στην ζωή του ανθρώπου. Βρίσκουμε δηλαδή μέσα σε αυτά τα δύο αντικείμενα το στοιχείο της ανιδιοτέλειας και φυσικά της αρμονίας. Με μια ευρύτερη έννοια, η διδασκαλία της λογοτεχνίας είναι ένα παιχνίδι. Παιχνίδι φαντασίας, παιχνίδι λέξεων. Μέσω της φαντασίας τα παιδιά μπορούν να συνδυάσουν και να ανασυνθέσουν πληροφορίες, κάτι που θα τα οδηγήσει στη δημιουργία πρωτότυπων ιδεών (Κοτρωνίδου, 2012). Η δημιουργική γραφή είναι μια τέτοια διαδικασία. Η παιδική ποίηση δεν γράφεται μόνο για παιδιά, αλλά δημιουργείται ελεύθερα και αυθόρμητα από παιδιά. Αυτός είναι και ο στόχος μας άλλωστε μέσα από τη διδασκαλία που πραγματοποιούμε σε τόσο τρυφερές ηλικιακές ομάδες, όπως για παράδειγμα του νηπιαγωγείου. Ο τρόπος λοιπόν που θα βοηθήσει τον εκπαιδευτικό να αναπτύξει τα δημιουργικά συναισθήματα των παιδιών και τη φαντασία τους, είναι η δημιουργική γραφή (Βακάλη κ.α., 2013: 39-40).

1.5 Η δημιουργική γραφή στην προσχολική εκπαίδευση

Η Δ.Γ αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι στην εκπαιδευτική διαδικασία της προσχολικής εκπαίδευσης. Η επικοινωνία των παιδιών μέσω του προφορικού λόγου, ξεκινά περίπου στην προσχολική αγωγή. Η δημιουργική γραφή λοιπόν βοηθά την ανάπτυξη του λόγου, εφόσον συνδυάζει δυο μεθόδους για την κατάκτηση αυτού, το παιχνίδι και τη μάθηση (Βακάλη κ.α., 2013:69). Η προσέγγιση λοιπόν της γνώσης με παιγνιώδη τρόπο, επιφέρει μετρήσιμα αποτελέσματα ως προς την κατάκτηση της. Ο

ρόλος του εκπαιδευτικού είναι να στηρίζει τον μαθητή και να είναι δίπλα του σε όλο το ταξίδι προς την κατάκτηση της γνώσης (Αυγητίδου,2016). Σε αυτό το ταξίδι λοιπόν ο/η νηπιαγωγός έχει το ρόλο του εμπνευστή, δεν κατακρίνει καμία απάντηση διότι, στη δημιουργική έκφραση δεν υπάρχει ο διαχωρισμός του λάθους και του σωστού (Γρόσδος, χ.χ.). Ο/Η εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τους μαθητές του να βγάλουν στην επιφάνεια πτυχές του εαυτού τους οι οποίες είναι καλά κρυμμένες μέσα τους. Με αυτό τον τρόπο τα νήπια, θα ανακαλύψουν ικανότητες που δεν γνώριζαν πιθανόν ότι τις είχαν μέχρι και σήμερα.

Η φαντασία των παιδιών διαδραματίζει τον πρώτο και σημαντικότερο ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία, για τον λόγο αυτό ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να είναι ευέλικτος και να βρίσκει εναλλακτικές ιδέες για να φτάσουν όλοι οι μαθητές του να αναδείξουν το δημιουργικό τους χαρακτήρα μέσα από τις δραστηριότητες που έχει σχεδιάσει.

Το νηπιαγωγείο στοχεύει κατά κύριο λόγο στην ολόπλευρη ανάπτυξη των νηπίων. Φροντίζουμε λοιπόν το υλικό που θα επιλέξουμε να ενδείκνυται στις προσδοκίες και στους σκοπούς του σχολείου και να συμβαδίζει με το Αναλυτικό πρόγραμμα. Η καλύτερη επιλογή που θα μπορούσαμε να κάνουμε ως προς την ανάπτυξη και την καλλιέργεια της γλωσσικής επικοινωνίας, είναι η επιλογή ενός ποιήματος για την προσέγγιση ενός θέματος που μας ενδιαφέρει και θέλουμε να το διδάξουμε στα παιδιά (Κοτρωνίδου, 2012). Δεν χρειάζεται το ποίημα μας να είναι δύσκολο, πολύστροφο και εκτενή. Επιλέγουμε ένα ποίημα που θεωρούμε ότι ανταποκρίνεται στο δυναμικό της τάξης μας. Ένα δημοτικό λαϊκό ποίημα πάντοτε διασφαλίζει τη συμμετοχή και την προσοχή των παιδιών.

Ο ιταλός συγγραφέας Gianni Rodari κρίνει το λίμερικ ως ιδανικό ποιητικό είδος στη σχολική τάξη, τόσο ως προς την ακρόαση και την απαγγελία-αποδοχή όσο και ως προς τον τρόπο δημιουργικής έκφρασης από τα παιδιά (Καρακίτσιοι, 1996).

1.5.1 Η Δημιουργική Γραφή στο Αναλυτικό πρόγραμμα του 2014

Εστιάζοντας στο περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος σπουδών του 2014, θα διαπιστώσουμε ότι κύριος στόχος του προγράμματος αυτού είναι η βιωματική προσέγγιση της γνώσης, η οποία προκύπτει μέσα από τη διαθεματικότητα που προάγει το πρόγραμμα ως προς τον τρόπο μάθησης. Ως επακόλουθο αυτών προκύπτει η σταδιακή ανάπτυξη του ατόμου η οποία επηρεάζει πρωτίστως το ατομικό επίπεδο αλλά και το κοινωνικό. Σύμφωνα με το πρόγραμμα, κύριος μοχλός της ολόπλευρης ανάπτυξης των μαθητών είναι η καλλιέργεια της δημιουργικότητας τους και της κριτικής σκέψης τους, έτσι ώστε να πραγματοποιηθεί η προώθηση νέων και καινοτόμων ιδεών από τους μαθητές. Το πρόγραμμα του 2014, έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε όλες οι μαθησιακές περιοχές που περιέχονται σε αυτό, να προσφέρουν στους μαθητές πολύπλευρους τρόπους ανάπτυξης των δεξιοτήτων τους.

Σε ποιες όμως μαθησιακές περιοχές συναντάμε στενή σύνδεση με τη δημιουργική γραφή;. Σύμφωνα με το Αναλυτικό πρόγραμμα, η γλώσσα αποτελεί την πρώτη μαθησιακή περιοχή στην οποία συναντάμε στενή σύνδεση με τη Δ.Γ., καθώς μέσα από αυτή καλλιεργείται ο προφορικός και γραπτός λόγος των μαθητών. Αυτό συνεπάγεται ότι οι μαθητές αποκτούν την ικανότητα να: κατανοούν διάφορα είδη προφορικών κειμένων που συναντούν κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, έχουν την ικανότητα επιπροσθέτως, να παράγουν προφανώς γραπτό λόγο, αλλά και να κατανοούν και να παράγουν προφορικό κειμενικό λόγο. Η Δημιουργική γραφή αποσκοπεί λοιπόν στην ανάπτυξη της δημιουργικής έκφρασης και του γραπτού και του προφορικού λόγου των παιδιών, προδίδοντας στην διαδικασία έναν πιο παιγνιώδη τρόπο, ο οποίος δεν ξεφεύγει προφανώς από τον κεντρικό στόχο ο οποίος δεν είναι άλλος από τη μάθηση.

Η επόμενη μαθησιακή περιοχή σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών, είναι αυτή του πολιτισμού και της τέχνης. Η δημιουργική έκφραση δεν μπορεί να είναι απύσχα προφανώς από το θέατρο, καθώς, όπως βλέπουμε και στην αίθουσα του νηπιαγωγείου, το θέατρο, η μουσική και γενικότερα οι τέχνες αποτελούν τρόπο έκφρασης και εξωτερίκευσης συναισθημάτων και δεξιοτήτων. Τα παιδιά μέσα από τα παιχνίδια ρόλων αναπτύσσουν τη δημιουργικότητα τους αλλά και τον τρόπο σκέψης τους, μέσα από τον αυτοσχεδιασμό σε διαλόγους, από την παραγωγή ήχων αλλά και γενικότερα από τη δραματοποίηση που προκύπτει από την αφήγηση παραμυθιών.

Δεν θα μπορούσαμε να παραλείψουμε όμως και τη σύνδεση της Δημιουργικότητας με την πληροφορική (Τ.Π.Ε.). Η οπτικοακουστική τεχνολογία αποτελεί ένα πολύ καλό επίτευγμα για την ανάπτυξη της Δημιουργικότητας διότι, τα παιδιά μπορούν να δημιουργήσουν έναν συνδυασμό πολυτροπικού κειμένου το οποίο θα αποτελείται από κείμενο, εικόνα αλλά και ήχο. Για την επίτευξη ενός τέτοιου κειμένου χρειάζεται αναζήτηση υλικού, σχεδιασμός, ελευθερία έκφρασης, δημιουργικός τρόπος σκέψης αλλά και καινοτόμες ιδέες. Όλα τα παραπάνω πραγματοποιούνται από τα ίδια τα παιδιά και αυτό είναι κάτι το οποίο πρεσβεύει και η Δημιουργική γραφή.

1.5.2 Η Δημιουργική Γραφή στο Αναλυτικό πρόγραμμα του 2021

Στο Αναλυτικό πρόγραμμα του 2021, το οποίο θα τεθεί σε ισχύ παρατηρούμε ότι στη μαθησιακή περιοχή της γλώσσας και συγκεκριμένα στον προφορικό λόγο, τα παιδιά μέσω του προγράμματος αυτού θα αποκτήσουν ποικίλες δεξιότητες, κάτι που θα τα βοηθήσει να αναπτύξουν και να εξελίσσουν τον τρόπο σκέψης τους αλλά και τη δημιουργικότητα τους. Μέσα από το πρόγραμμα αυτό τα νήπια θα είναι σε θέση να αναγνωρίζουν ποικίλα είδη προφορικών κειμένων. Επιπλέον τα παιδιά θα μνηθούν στην διαδικασία των ερωταπαντήσεων οι οποίες όμως θα προέρχονται από τους ίδιους τους μαθητές του νηπιαγωγείου. Επιπροσθέτως θα εξελίσσουν την προφορική περιγραφή τους η οποία σχετίζεται με την αφήγηση γεγονότων και ιστοριών. Και τέλος θα αποκτήσουν τη δεξιότητα της επιχειρηματολογίας, κάτι που θα βοηθήσει τα παιδιά να υποστηρίξουν πιο εύκολα τη γνώμη τους και τον τρόπο σκέψης τους.

Όσον αφορά το γραπτό λόγο και εδώ θα είναι σε θέση τα παιδιά του νηπιαγωγείου να αναγνωρίζουν διάφορα είδη γραπτών κειμένων αλλά και τη δομή τους. Θα γνωρίσουν μέσα από τη λογοτεχνία διάφορους ποιητές και κειμενογράφους οι οποίοι θα αποτελέσουν έμπνευση για ανάπτυξη της δημιουργικής γραφής στην τάξη του νηπιαγωγείου. Επιπλέον δεν θα μπορούσαμε να παραλείψουμε την αναγνώριση γραμμάτων και βασικών τυπογραφικών στοιχείων αλλά και την παραγωγή πολυτροπικών γραπτών κειμένων, κάτι που θα εξελίξει τον τρόπο σκέψης των παιδιών. Μέσα από τα παραπάνω θα εμπλουτιστεί και το λεξιλόγιο των παιδιών του νηπιαγωγείου.

Στον σχεδιασμό του συγκεκριμένου προγράμματος, παρατηρούμε επίσης ότι η δημιουργικότητα συνδέεται στενά και με τη μαθησιακή περιοχή των ΤΠΕ. Επρόκειτο για μια σύνδεση η οποία σχετίζεται με τη δημιουργία ψηφιακών αφηγήσεων αλλά και πολυτροπικών κειμένων. Αξιοποιούμε τη βοήθεια της τεχνολογίας για την αναπαραγωγή εποπτικού υλικού το οποίο θα πληροφορήσει αλλά και θα εμπνεύσει τους μαθητές του νηπιαγωγείου.

Ως προς το επίπεδο της προσωπικής και κοινωνικής ανάπτυξης, παρατηρούμε σύνδεση με τη δημιουργική γραφή σύμφωνα με το Αναλυτικό πρόγραμμα του 2021, καθώς η αναλυτική περιγραφή των συναισθημάτων και γενικότερα του εσωτερικού κόσμου του παιδιού συνεπάγεται ελευθερία έκφρασης αλλά και δομημένη περιγραφική προφορική αφήγηση. Τα παιδιά ξεκινούν σιγά σιγά να εξηγούν καταστάσεις αλλά και αρνητικά και θετικά συναισθήματα που τους δημιουργήθηκαν. Η κατάκτηση του περιγραφικού λόγου όμως συναντάται και στις μαθησιακές περιοχές των μαθηματικών, της φυσικής αλλά και της ιστορίας και του πολιτισμού.

Εν κατακλείδι, το Αναλυτικό πρόγραμμα του 2021 παρακινεί και προσπαθεί να προωθήσει την ελευθερία της έκφρασης και της γραφής μέσα από ποικίλες μαθησιακές περιοχές, βοηθώντας έτσι την ανάπτυξη της δημιουργικότητας αλλά και της προσωπικής και πνευματικής ενδυνάμωσης.

ΜΕΡΟΣ II

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΟΡΟ

«ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΙΑ»

2.1 Ορισμός Φιλαναγνωσίας

Πραγματοποιώντας μια μικρή έρευνα για τον πλήρη προσδιορισμό του όρου Φιλαναγνωσία μέσα από την βιβλιογραφία, ανακαλύπτουμε ότι ο όρος Φιλαναγνωσία αποτελεί κάτι σύγχρονο και συνάμα καινούργιο για την εκπαίδευση, το οποίο όμως προϋπήρχε μέσα στην εκπαιδευτική διδασκαλία. Πιο συγκεκριμένα όπως μας αναφέρει ο κ. Καρακίτσιος, ο όρος φιλαναγνωσία σχετίζεται με τη θετικά προσδιορισμένη σχέση του ατόμου «αναγνώστη» ως προς την γραπτή ύλη από τη μία πλευρά και από την άλλη πλευρά επιπροσθέτως σχετίζεται και με εξατομικευμένες δραστηριότητες παιδαγωγικού χαρακτήρα οι οποίες έχουν σχεδιαστεί για να διαμορφώσουν αυτή τη σχέση, με κύριο άξονα εστίασης και εξέλιξης θεσμικά ιδρύματα όπως : σχολεία και βιβλιοθήκες και άτυπα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα όπως είναι : μια παρέα συνομηλίκων (Καρακίτσιος, 2011). Ο όρος Φιλαναγνωσία θα μπορούσε να ταυτιστεί σε μεγαλύτερο επίπεδο με τον περιφραστικό γαλλικό όρο *aimer lire* (αγάπη για ανάγνωση), ενώ τείνει να δημιουργεί μια διαφοροποίηση από τους αντίστοιχους αλλόγλωσσους όρους, *Literacy*, *Literatie* (Καρακίτσιος, 2012).

2.2 Βασικοί στόχοι Φιλαναγνωσίας

Ο κύριος και Βασικότερος σκοπός της φιλαναγνωσίας είναι η καλλιέργεια και η δημιουργία ενός ισχυρού δεσμού σχέσης, του μαθητή με το βιβλίο. Η φιλαναγνωσία με λίγα λόγια στοχεύει στην εξοικείωση των παιδιών από την πιο μικρή κιάλας ηλικία (νηπιακή ηλικία) με το βιβλίο και την ανάγνωση. Ενώ απώτερος σκοπός της, είναι η συστηματική ανάπτυξη μιας φιλικής και ευχάριστης σχέσης μεταξύ του παιδιού με το βιβλίο, όπου το παιδί θα έχει την ευκαιρία να γνωρίσει το βιβλίο και να αγαπήσει την ανάγνωση. Στόχος είναι να μάθουν τα παιδιά να διαβάζουν

αναπτύσσοντας παράλληλα την αγάπη τους για τα βιβλία. Μέσα από τη φιλαναγνωσία το παιδί προσκομίζει εφόδια τα οποία θα το βοηθήσουν στη μετέπειτα σχολική του πορεία και όχι μόνο (Καρακίτσιος, 2011: 36).

Τα εφόδια που αποκομίζει το παιδί είναι :

- ✓ Καλλιεργείται η αναγνωστική απόλαυση στο παιδί
- ✓ Ασκείται η ικανότητα της προσεκτικής ακρόασης και αυτό έχει ως επακόλουθο την έγκαιρη πρόληψη της διάσπασης προσοχής, εφόσον αυτή δεν σχετίζεται με παθολόνα αίτια
- ✓ Καλλιεργείται επίσης η δεξιότητα αναδιήγησης γεγονότων και συναισθηματικών καταστάσεων
- ✓ Τα παιδιά κατανοούν ευκολότερα το κείμενο
- ✓ Τα παιδιά είναι ικανά να μνηθούν σε ομαδοσυνεργατικές εργασίες
- ✓ Ανάπτυξη επικοινωνιακής ικανότητας
- ✓ Κατακτάται η αφηγηματική ικανότητα
- ✓ Οι μαθητές λειτουργούν κάτω από ένα κλίμα συντροφικότητας και δημιουργικότητας μέσα στην τάξη

2.3 Φιλαναγνωσία και παιδική λογοτεχνία

Ο όρος παιδική λογοτεχνία δεν υπήρχε πριν τα μέσα του 19 αιώνα διότι, ο αριθμός των κειμένων που απευθύνονταν προς το μικρότερο ηλικιακά αναγνωστικό κοινό ήταν ολιγάριθμος. Ο επιθετικός προσδιορισμός παιδική, χρησιμοποιήθηκε για να διαχωρίσει το συγκεκριμένο λογοτεχνικό είδος από το είδος λογοτεχνίας που απευθύνεται στο μεγαλύτερα αναγνωστικό κοινό ηλικιακά. Ίσως ο διαχωρισμός αυτός να πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της μείωσης της ποιότητας και του περιεχομένου του συγκεκριμένου λογοτεχνικού είδους, καθώς, ο όρος «παιδικό» ερμηνεύεται από κάποιους ως κάτι μη σημαντικό και αξιόλογο (Πολίτης, 2008:59-65).

Το ηλικιακό φάσμα παιδιών που κατά κύριο ρόλο θεωρούνται αναγνώστες παιδικής λογοτεχνίας είναι παιδιά νηπιακής-παιδικής και τέλος εφηβικής ηλικίας.

Τα είδη παιδικής λογοτεχνίας που χρησιμοποιούνται και σχετίζονται με τη προσχολική αγωγή είναι τα εξής :

- **η ποίηση (νανουρίσματα, ταχταρίσματα)**
- **το παραμύθι**
- **οι μύθοι**
- **οι μικρές ιστορίες**
- **το θέατρο (κουκλοθέατρο, θέατρο σκιών – Καραγκιόζης)**

Τι θα μπορούσε να επιτευχθεί όμως μέσα από την φιλαναγνωσία παιδικής Λογοτεχνίας;. Εκτός από την ψυχική τέρψη και τη διαμόρφωση του χαρακτήρα των νηπίων, η λογοτεχνία του συγκεκριμένου είδους συνεισφέρει πολλά στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς, αποτελεί εκπαιδευτικό «όπλο» στα χέρια των νηπιαγωγών, εφόσον προωθεί άμεσα ή έμμεσα την ανάπτυξη του λόγου και της γραφής των νηπίων. Τέλος θα μπορούσαμε να πούμε ότι η λογοτεχνία διαπερνά πολυάριθμα επίπεδα εγγραμματισμού μέχρι τα παιδιά να φτάσουν στο σημείο να ξέρουν να διαβάζουν και να γράφουν.

Τα βιβλία που πρέπει να περιέχει μια σχολική βιβλιοθήκη για να θεωρείτε πλήρης είναι:

- Βιβλία με εικόνες ή σιωπηλά βιβλία που αναπτύσσουν την φαντασία και καλλιεργούν τη γλώσσα.
- Παραμύθια λαϊκά, έντεχνα, διασκευασμένα και μεταφρασμένα.
- Μύθοι του Αισώπου και ελληνική μυθολογία.
- Μικρές ιστορίες.
- Ποιήματα, λίμερικς, παιχνιδόλεξα.
- Διηγήματα ποικίλου περιεχομένου.
- Μυθιστορήματα ποικίλου περιεχομένου.
- Λαϊκά τραγούδια, αινίγματα, παροιμίες.
- Λαϊκά παιχνίδια για παιδιά.
- Ανθολογίες με λαϊκούς θρύλους και παραδόσεις.
- Κουκλοθεατρικές ιστορίες.
- Βιβλία γνώσεων.

- Παιδικές εγκυκλοπαίδειες, λεξικά, περιοδικά, άλμπουμ, χάρτες, λευκώματα.
- CD με παραμύθια, θεατρικά και ποιήματα.
- CD με έργα κλασικά για παιδιά.

2.4 Το παιδί προσχολικής ηλικίας και η διαμόρφωση της αναγνωστικής γωνιάς για την προώθηση της φιλιαναγνωσίας στην τάξη του νηπιαγωγείου.

Από την πιο μικρή κιόλας ηλικία και πιο συγκεκριμένα από την προσχολική ηλικία τα παιδιά ασπάζονται το ρόλο του αναγνώστη με έναν ιδιαίτερο τρόπο από τον καθιερωμένο. Πιο συγκεκριμένα τα νήπια διαδραματίζουν δύο ρόλους, ο πρώτος είναι του ακροατή (στην ολομέλεια στην ώρα της αφήγησης ή της ανάγνωσης ενός λογοτεχνικού βιβλίου) και ο δεύτερος ρόλος είναι του θεατή. Από αυτή την τρυφερή ηλικία λοιπόν ξεκινά ένα μεγάλο και μαγικό ταξίδι στον κόσμο της γνώσης μέσα από τα ερεθίσματα που λαμβάνουν τα νήπια από τα λογοτεχνικά βιβλία παιδαγωγικού περιεχομένου που ενδείκνυνται για την ηλικία τους. Βήμα βήμα ξεκινά να χτίζεται η ταυτότητα του μαθητή, διότι, μέσα από τα πνευματικά αγαθά που τους μεταλαμπαδεύει η φιλιαναγνωσία διευρύνεται η φαντασία τους, εμπλουτίζονται οι ήδη προϋπάρχουσες γνώσεις τους αλλά και προσλαμβάνονται όλο και περισσότερες νέες γνώσεις. Έχει παρατηρηθεί από παιδαγωγούς ότι μέσω των φιλιαναγνωστικών δράσεων και δραστηριοτήτων, τα νήπια ξεπερνούν τους φόβους τους, το άγχος τους και ταυτίζονται με ήρωες η οποίοι βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση με αυτά, επομένως αυτό που κάνουν είναι να υιοθετούν τρόπους επίλυσης που ακολούθησαν οι ήρωες της ιστορίας για την επίλυση του προβλήματος που τους ταλάνιζε (Γεροντή, 2017).

Για να ωθήσουμε τα νήπια να εξερευνήσουν τη γωνιά της φιλιαναγνωσίας στην αίθουσα του νηπιαγωγείου μπορούμε να ακολουθήσουμε τις παρακάτω συμβουλές για να δημιουργήσουμε μια γωνιά όπου η ανάγνωση βιβλίων θα προσελκύει το ενδιαφέρον των νηπίων για εξερεύνηση (Μπρασερ, 2021:15).

Ο χώρος της αναγνωστικής βιβλιοθήκης αρχικά πρέπει να προσελκύει το ενδιαφέρον των νηπίων γι'αυτό πρέπει να είναι μια ευρύχωρη γωνιά οργανωμένη η οποία θα περιέχει διαφόρου τύπου καθίσματα (μαξιλάρες , καναπέδες, χαλιά) έτσι ώστε τα

παιδιά να έχουν την ευκαιρία να ξεφυλλίσουν με την ησυχία τους διάφορα βιβλία. Η ύπαρξη ενός τραπεζιού με καρέκλες θα βοηθήσει επίσης πολύ τα νήπια να εξασκήσουν εκτός από την ανάγνωση και την γραφή τους. Ακόμα μπορούμε να επιλέξουμε βιβλιοθήκες διαφόρων ευφάνταστων σχεδίων διότι η βιβλιοθήκη αποτελεί «το σπίτι» των βιβλίων. Τα βιβλία τοποθετούνται ΠΑΝΤΟΤΕ σε μέρη προσιτά για τα νήπια σε χαμηλό πάντοτε ύψος για να μπορούν αυτόνομα να διαλέξουν αυτό που επιθυμούν να εξερευνήσουν. Θα μπορούσαμε να βάψουμε την βιβλιοθήκη με όμορφα χρώματα δημιουργώντας μια όμορφη πολυχρωμία. Όσο αναφορά τη ταξινόμηση των βιβλίων μπορούμε να κάνουμε : (Μπρασερ, 2021:15)

α) ειδολογική κατάταξη ώστε τα παιδιά σταδιακά να διακρίνουν τα διάφορα κειμενικά είδη και να αναγνωρίσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.

β) ή αλφαβητικά με βάση τον συγγραφέα. Μια τέτοιου είδους ταξινόμηση συμβάλλει στην εκμάθηση των γραμμάτων, στην αντίληψη του συγγραφέα ως δημιουργού και στη κατανόηση στοιχείων του εξωφύλλου.

Επιπροσθέτως μπορούμε να δημιουργήσουμε μια εντυπωσιακή διακόσμηση τοποθετώντας κατασκευές με ήρωες, μαριονέτες ,αφίσες βιβλίων, ζωγραφίες των παιδιών κτλ.. Μπορούμε επίσης να τοποθετήσουμε ένα σταντ με βιβλία σε έκθεση, τα οποία θα αλλάζουμε κάθε εβδομάδα ανάλογα με το θέμα της δραστηριότητας που θα έχουμε. Εφόσον έχουμε φροντίσει για τα παραπάνω και έχουμε δώσει μια νότα με άρωμα βιβλίου, ξεκινάμε το φιλιαναγνωστικό μας ταξίδι στην αίθουσα του νηπιαγωγείου (Μπρασερ, 2021:14).

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΡΟΥ

«ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ»

3.1 Ορισμός και στόχοι Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

Πραγματοποιώντας μια εκτενή βιβλιογραφική έρευνα με σκοπό την πλήρη εύρεση της εννοιολογικής προσέγγισης του όρου «Διαπολιτισμική Εκπαίδευση», θα διαπιστώσουμε ότι οι προσεγγίσεις που έχουν πραγματοποιηθεί κατά διαστήματα έχουν αρκετά κοινά σημεία, όμως δεν υφίσταται και δεν προκύπτει μέσα από αυτές ένας κοινά αποδεκτός όρος. Σύμφωνα με την κυρία Παλαιολόγου ο όρος «Διαπολιτισμική Εκπαίδευση» έκανε την εμφάνιση του το 1980 και είναι άρρητα εξαρτώμενος και συσχετισμένος με τον εκπατρισμό και την παλιννόστηση ελλήνων μαθητών στα σχολεία της Ελλάδας (Παλαιολόγου & Ευαγγέλου, 2011:32). Ο ορισμός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης λοιπόν διατυπώνεται ως εξής: Επρόκειτο για μια διαδικασία αναγνώρισης και αποδοχής της ετερότητας και αυτό πραγματοποιείται μέσα από τη συστηματική συνεργασία που υλοποιείται μεταξύ ατόμων διαφορετικών πολιτισμών. Ως αποδέκτες διαπολιτισμικής εκπαίδευσης λοιπόν θεωρείτε και προσμετράτε το σύνολο όλων των μαθητών, ανεξαρτήτως πολιτιστικής προέλευσης (Παλαιολόγου & Ευαγγέλου, 2011:32).

Σύμφωνα με τον Helmet Essinger, οι κυριότεροι στόχοι και οι αρχές που διέπουν το φάσμα της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης ποικίλουν ως προς τον αριθμό και το περιεχόμενό τους. Ίσως θα λέγαμε ότι ο κύριος στόχος μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία είναι η καλλιέργεια της ενσυναίσθησης, δηλαδή η ταύτιση με την ψυχική κατάσταση του ανθρώπου και η κατανόηση των συναισθημάτων που κρύβει το άτομο που έχουμε απέναντι μας. Η αλληλεγγύη επίσης αποτελεί πρωταρχικό μέλημα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Αλληλεγγύη προς το διαφορετικό και προς αυτό που χρήζει βοήθειας για να αποκτήσει τη δύναμη να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων. Επιπροσθέτως, καλλιέργεια του σεβασμού και της αυτοεκτίμησης απέναντι σε οποιοδήποτε πρόσωπο με διαφορετικές πολιτισμικές καταβολές από αυτές του ατόμου. Και τέλος ως στόχος προς επίτευξη προβάλετε η διαδικασία της

εκπαίδευσης η οποία εναντιώνεται σθεναρά προς στον εθνικιστικό τρόπο σκέψης (Παλαιολόγου & Ευαγγέλου, 2011:40).

Μέσα από μία άλλη οπτική, οι στόχοι της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης διαφέρουν ως προς το περιεχόμενο τους. Σύμφωνα λοιπόν με τον Georg Auernheimer οι βασικοί στόχοι που προσπαθεί να μας μεταλαμπαδεύσει η Δ.Ε είναι: Κοινωνική μάθηση και κοινωνική αλληλεπίδραση, δημιουργία ενός εύλογου διαλόγου ανάμεσα σε διάφορους πολιτισμούς, πολύκλαδη και πολυμορφική γενική επιμόρφωση. Επιπροσθέτως κύριο μέλημα τείνει να είναι η δημιουργία αντιρατσιστικής αγωγής στο άτομο. Μέσα από αυτή το άτομο θα απορρίψει οποιοδήποτε ρατσιστικό μικρόβιο του έχει καλλιεργηθεί, μέσα από τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις που διέπουν την σημερινή κοινωνία. Και τέλος σύμφωνα με τον Georg Auernheimer βασικός στόχος και κύριο μέλημα θα έπρεπε να είναι η καθιέρωση μιας διαπολιτισμικής δίγλωσσης εκπαίδευσης η οποία θα διευκολύνει την μαθησιακή διαδικασία (Κεσίδου, χ.χ.).

3.2 Η έννοια της ισότητας των ευκαιριών στην εκπαίδευση

Είναι σημαντικό στις μέρες μας να κατανοήσουμε ότι η διαφορετικότητα δεν αποτελεί ένα απροσπέραστο εμπόδιο αλλά ένα πολύ σημαντικό προτέρημα. Υπάρχουν οικογένειες που προέρχονται από ανώτερα, μεσαία και κατώτερα κοινωνικά στρώματα (Λάλλας, 2019-2020). Οι οικογένειες αυτές με βάση πάντοτε τις δυνατότητες τους μεγαλώνουν τα παιδιά τους με σεβασμό και αξιοπρέπεια παρέχοντας τους τα βασικά βιοποριστικά αγαθά που χρειάζονται. Η οικονομική κρίση που μαστίζει την χώρα μας έχει δημιουργήσει ένα κλίμα αβεβαιότητας και οικονομικής δυσπραγίας. Το σχολικό περιβάλλον από την άλλη μεριά διαδραματίζει σημαντικό ρόλο γι'αυτά τα παιδιά, διότι, αποτελεί ένα περιβάλλον στο οποίο οι μαθητές ανεξαρτήτως κοινωνικής προέλευσης, εθνικότητας και θρησκευματος, θα ξεδιπλώσουν τα ταλέντα τους και θα ανακαλύψουν τις δεξιότητες τους. Το σχολείο διδάσκει στους μαθητές την σημασία της ετερότητας και προάγει την διαφορετικότητα (Δαμανάκης, 1997:76). Πως μπορούμε να διαμορφώσουμε ένα κλίμα αποδοχής στην δική μας τάξη; Πως μπορούμε να πολεμήσουμε την διαφορετικότητα; Ποια είναι τα συναισθήματα των παιδιών που προέρχονται από μια οικογένεια που δυσκολεύεται να καλύψει τις βιοποριστικές της ανάγκες και αντιμετωπίζει συνεχώς ρατσιστικές επιθέσεις για την καταγωγή της και τα πιστεύω

της;, πόσο εύκολα ενσωματώνονται τα παιδιά αυτά στη σχολική τάξη; Όλα αυτά τα ερωτήματα μας δίνουν το κίνητρο να αναλύσουμε σε βάθος το θέμα, να δώσουμε βάση στην όλη κατάσταση και ως μελλοντικοί εκπαιδευτικοί να προβληματιστούμε.

Πραγματοποιώντας μια αναδρομή στις κοινωνίες του παρελθόντος, θα διαπιστώσουμε ότι η εκπαίδευση αποτελούσε ένα αγαθό πολύτιμο στο οποίο δεν είχαν πρόσβαση όλα τα άτομα, καθώς θεωρούνταν προτέρημα των πλουσίων και γενικότερα των εύπορων ανθρώπων και αυτών που άνηκαν σε ανώτερα κοινωνικά στρώματα (Μαλούτας, 2016). Η εκπαίδευση όμως στις προκαπιταλιστικές κοινωνίες συνδέονταν άμεσα με την κοινωνική κινητικότητα των ατόμων. Έτσι η εξασφάλιση της ισότητας των ευκαιριών στην εκπαίδευση για όλο το κοινωνικό φάσμα ατόμων, αποτέλεσε σύντομα αίτημα κοινωνικής δικαιοσύνης και τα αποτελέσματα αυτού του αιτήματος έφεραν ως επακόλουθο, την ρίζωση της καθολικής και υποχρεωτικής εκπαίδευσης. (Παλαιολόγου & Ευαγγέλου, 2011)

Γύρω στα τέλη της δεκαετίας 1980 σημειώνεται η ύπαρξη μιας ραγδαίας αύξησης η οποία αφορούσε ως επί το πλείστον την υιοθέτηση σχολικών πρακτικών από πολυάριθμο ποσοστό κρατών /μελών για ενσωμάτωση/ένταξη των μεταναστών μαθητών στα σχολεία φοίτησης (Παλαιολόγου & Ευαγγέλου, 2011:101-102).

Δυστυχώς τα αποτελέσματα δεν ήταν τα προσδοκώμενα για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα, καθώς κατεγράφησαν υψηλά ποσοστά σχολικής διαρροής και σχολικής αποτυχίας. Οι μετανάστες μαθητές οδηγήθηκαν σε σχολεία χαμηλού ποσοστού σχολικής επιτυχίας ή σε σχολεία επαγγελματικής/τεχνικής εκπαίδευσης ή πραγματοποιήθηκε παραπομπή αυτών σε ειδικές τάξεις φοίτησης .

3.2.1 Κοινωνικός Αποκλεισμός και Εκπαίδευση

Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού δεν έχει διευκρινισθεί πλήρως. Βέβαια αν διεξάγουμε μια έρευνα σε διάφορες πηγές, θα βρούμε αρκετούς ορισμούς οι οποίοι διαφοροποιούνται ως προς το περιεχόμενο τους. Ο ορισμός όμως αυτός συνδέεται αρκετά με την οικονομική διάσταση των πραγμάτων συνεπώς και με την φτώχεια αλλά και με τη διαφορετικότητα που παρουσιάζει ένας άνθρωπος σε σχέση με κάποιον άλλον. Εστιάζοντας στις ανισότητες και συγκεκριμένα στις ρατσιστικές και στερεοτυπικές, που επικρατούν, ως προς το φύλο, το χρώμα, τα χαρακτηριστικά, την εθνικότητα και τη θρησκευτική λατρεία, εικάζουμε ότι η εκπαίδευση θα μπορούσε να

αποτελεί τον βασικό μοχλό εκκίνησης για την εξάλειψη των ανισοτήτων (Παπουτσή, 2012: 9-10).

Το άτομο μέσω της εκπαίδευσης θα εξαλείψει στερεοτυπικές προκαταλήψεις που φέρει από το περιβάλλον που ζει και μεγαλώνει, θα γίνει πλήρης αποδέκτης της ετερότητας και θα μάθει να σέβεται και να υποστηρίζει τη διαφορετικότητα των άλλων σε σχέση με τον εαυτό του. Μέσα από την εκπαίδευση το άτομο θα αποκτήσει γνώσεις και θα εξασκήσει τις δεξιότητες του. Αυτό συνεπάγεται ότι όταν το άτομο θα βγει στην αγορά εργασίας θα είναι έτοιμο να διεκδικήσει θέσεις εργασίας, εφόσον διαθέτει τα προσόντα που ζητούνται. Θα είναι συνεπώς σε θέση να εξασφαλίσει τις βιοποριστικές του ανάγκες, δεν θα ντρέπεται για τις προτιμήσεις του είτε αυτές είναι θρησκευτικές είτε σχετίζονται με την εξωτερική του εμφάνιση κτλ. (Παπουτσή, 2012:9-10).

3.2.2 Στερεότυπα /προκαταλήψεις /ρατσιστικές συμπεριφορές στο νηπιαγωγείο

Τα παιδιά από πολύ νωρίς αντιλαμβάνονται τη διαφορά ανάμεσα στην αρμονία και στην αποδοχή, από το περιθώριο και τον παραγκωνισμό. Εστιάζοντας στα αισθήματα των παιδιών που προέρχονται από μια ξένη χώρα και αντιμετωπίζουν προβλήματα προσαρμοστικότητας λόγω των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων, θα δούμε ότι το άγχος και τα αρνητικά συναισθήματα που κυριαρχούν μέσα τους είναι περισσότερα σε αριθμό από τα θετικά συναισθήματα. Τα παιδιά αυτά είναι τις περισσότερες στιγμές στεναχωρημένα και περιθωριοποιούνται μέσα από την προσωπική τους απομόνωση από το υπόλοιπο σύνολο της τάξης και σιγά σιγά απομονώνονται από το κοινωνικό σύνολο. Υπάρχουν βέβαια και πολλές περιπτώσεις παιδιών που δεν θέλουν να πάνε ακόμα και στο σχολείο γιατί φοβούνται μην υποστούν bullying από τα υπόλοιπα παιδιά για την εξωτερική τους εμφάνιση (τσάντα, παπούτσια, ρούχα), για το χρώμα τους, για τα θρησκευτικά τους πιστεύω, για την κουλτούρα τους, ακόμα και για τον τρόπο που μιλούν. Βάζουν περιορισμό μέχρι και στα όνειρα τους και πολλές φορές αποκτούν μια επιθετική συμπεριφορά προς τον υπόλοιπο κόσμο, διότι, νιώθουν αδικημένα και στο περιθώριο (Χατζημιχαήλ, 2020).

Δεν είναι εύκολο τις περισσότερες φορές να διαχειριστούν τα συναισθήματα τους και τον τρόπο που σκέφτονται για τον υπόλοιπο κόσμο. Είναι αρκετά πιθανόν να αποκτήσουν μια πιο επιθετική θα λέγαμε συμπεριφορά απέναντι στους συμμαθητές τους, διότι θεωρούν ότι δεν μπορούν οι συμμαθητές τους ή ακόμα και ο δάσκαλος τους να τα καταλάβει. Βέβαια παίρνουν τις περισσότερες φορές τόση αγάπη και στήριξη από τον οικογενειακό τους χώρο που τους δίνει δύναμη να συνεχίσουν να μάχονται και να πολεμούν μέσω της εκπαίδευσης, να κάνουν κάτι σημαντικό στη ζωή τους το οποία θα τους ανοίξει τους ορίζοντες και θα τους βγάλει από την δύσκολη κατάσταση που βρίσκονται τώρα.

Εάν και η νηπιακή ηλικία είναι ιδιαίτερα τρυφερή και δεν υπάρχουν τόσο ακραίες ρατσιστικές συμπεριφορές συνήθως, διότι, τα παιδιά είναι δέκτες της διαφορετικότητας, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να επαγρυπνεί και να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει μια τέτοια κατάσταση στην αίθουσα του.

3.3 Διαπολιτισμικότητα και προσχολική εκπαίδευση

Η προσχολική αγωγή χρειάζεται τη διαπολιτισμική εκπαίδευση;. Τα προσφυγικά κύματα στον ελλαδικό χώρο τις τελευταίες δεκαετίες έχουν δημιουργήσει νέες ανάγκες για αναδιαμόρφωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην τάξη του νηπιαγωγείου (Παλαιολόγου & Ευαγγέλου, κεφ.2). Οι νέες αυτές διαστάσεις πραγματοποιήθηκαν καθώς παιδιά μεταναστών ξεκίνησαν την φοίτηση τους όπως αρμόζει στα ελληνικά νηπιαγωγεία.

Τα παιδιά του νηπιαγωγείου βρίσκονται σε μια κρίσιμη ηλικία στην οποία πρέπει να καλλιεργηθεί η ενσυναίσθηση τους και η κριτική τους ικανότητα ως προς την αναγνώριση των δικαιωμάτων του άλλου και του τρόπου συμπεριφοράς τους απέναντι σε άλλα άτομα.

Οι επιδράσεις του οικογενειακού περιβάλλοντος πάνω στον αναπτυσσόμενο άνθρωπο ορισμένες φορές καθορίζουν εξ' ολοκλήρου την κοινωνική, προσωπική και ακαδημαϊκή πορεία του ατόμου. Ιδιαίτερη περίπτωση αποτελούν παιδιά τα οποία προέρχονται από μη προνομιούχα περιβάλλοντα. Ίσως ως παραδείγματα μη προνομιούχων οικογενειών θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τα παιδιά μεταναστών,

προσφύγων και φτωχών οικογενειών. Γι' αυτά τα παιδιά η ακαδημαϊκή και σχολική πορεία μπορεί να καθυστερήσει ή και να μην έρθει και ποτέ, διότι αυτά τα παιδιά αντιμετωπίζουν μια σειρά προβλημάτων που δεν τους επιτρέπει να κάνουν όνειρα. Από την πιο μικρή κιόλας ηλικία έχουν δει, νιώσει και βιώσει το σκληρό πρόσωπο της ζωής.

Μέσα στο πέρασμα των χρόνων πραγματοποιήθηκαν πολυάριθμες παρεμβάσεις οι οποίες αφορούσαν ως επί το πλείστον την πρωτοβάθμια σχολική εκπαίδευση (νηπιαγωγεία) στην χώρα μας, οι οποίες είχαν ως κύριο στόχο επίτευξης την εισαγωγή και την εγκαθίδρυση της διαπολιτισμικής διάστασης στην εκπαιδευτική διαδικασία. Θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ως παράδειγμα τον εκ νέου σχεδιασμό διαφόρων προγραμμάτων και υλικών διδασκαλίας όπως είναι τα βιβλία, για σκοπούς που ωφελούν την διατήρηση των αρχών που διέπουν την διαπολιτισμικότητα. Δεν θα μπορούσαμε να παραλείψουμε την υιοθέτηση της διεπιστημονικής προσέγγισης με στόχο την διαλογή θεμάτων που συνδέονται εν ολίγοις με την πολυπολιτισμικότητα, την ευρωπαϊκή ταυτότητα, την παγκοσμιοποίηση και την καθημερινή ζωή των πολιτών. Επιπλέον, σημειώνουμε τη σύναψη σχέσεων ανάμεσα σε ελληνικά και ξένα νηπιαγωγεία και τη παροχή των απαραίτητων πνευματικών εφοδίων στους εκπαιδευτικούς. Ακόμα ο συνυπολογισμός του μαθήματος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα προγράμματα σπουδών των πανεπιστημιακών τμημάτων προσχολικής αγωγής. Τέλος έχουμε τον σχεδιασμό και την υλοποίηση διαφόρων σεμιναρίων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης για εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας βαθμίδας.

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση όταν απευθύνεται σε νεαρό ηλικιακό φάσμα όπως για παράδειγμα του νηπιαγωγείου, θα πρέπει να στοχεύει πρωτίστως στην εύρεση και μετέπειτα στην εξάλειψη κατά κύριο λόγο των στερεοτύπων και φυσικά των προκαταλήψεων. Μέσα από τέτοιες διαδικασίες προκύπτει συχνή ανάπτυξη ικανοτήτων και γνώσεων απαραίτητων για τη διαπολιτισμική επικοινωνία.

3.4 Ο Ρόλος τους εκπαιδευτικού

Η στάση ενός εκπαιδευτικού απέναντι στη διαφορετικότητα ενός παιδιού έχει προφανώς αντίκτυπο στις εκπαιδευτικές εμπειρίες αυτού (Αυγητίδου & Γουργιώτου, 2016:50-51). Αν χάρη λόγου δεν είναι θετικές οι στάσεις των εκπαιδευτικών, τότε τα

παιδιά έχουν ολιγάριθμες και προφανώς περιορισμένες ευκαιρίες στην μάθηση. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να έχει πλήρη επίγνωση της οικογενειακής κατάστασης των μαθητών της τάξης. Ο ρόλος του είναι πολύπλευρος. Κύριο μέλημα του είναι η σωστή διαπαιδαγώγηση του παιδιού σε ότι ηλικία, εθνικότητα, θρησκεία, κουλτούρα και αν έχει. Πρέπει να ενθαρρύνει όλα τα παιδιά εξίσου το ίδιο χωρίς διακρίσεις και συμπάθειες. Πρέπει να αποτελεί τον συνδετικό κρίκο που θα ενώσει όλα τα παιδιά σε μια ομάδα. Πρέπει να τονίζει στα παιδιά με κάθε ευκαιρία ότι η διαφορετικότητα είναι αυτή που μας κάνει ξεχωριστούς, πρέπει να πολεμάει την ανισότητα. (Αυγητίδου & Γουργιώτου, 2016:50-51)

Βέβαια ο εκπαιδευτικός μπορεί να έρθει αντιμέτωπος με πολύ δύσκολες καταστάσεις όπως είναι αυτή της ρατσιστικής επίθεσης ανάμεσα στους μαθητές της τάξης του. Τι μπορεί να κάνει όμως ο εκπαιδευτικός που βρίσκεται αντιμέτωπος με μια τέτοια οδυνηρή κατάσταση; Σε πρώτο στάδιο ο εκπαιδευτικός πρέπει να παρατηρήσει για ένα μικρό διάστημα με προσοχή την συμπεριφορά του παιδιού (Αυγητίδου & Γουργιώτου, 2016:50), έπειτα μόλις βεβαιωθεί με λεπτές πάντοτε κινήσεις θα προσπαθήσει να βοηθήσει το παιδί σε αυτό το σοβαρό πρόβλημα που αντιμετωπίζει. Ένας εκπαιδευτικός που βρίσκεται αντιμέτωπος με ένα τέτοιο ζήτημα θα πρέπει με πολύ λεπτές ερωτήσεις να προχωρήσει στη διερεύνηση, μιας και το παιδί έχει τη δική του αξιοπρέπεια και πολλές φορές δεν θέλει να εξωτερικεύσει αυτό που του συμβαίνει. Επιπροσθέτως θα μπορούσε να οργανώσει δραστηριότητες με στόχο την ευαισθητοποίηση των υπόλοιπων παιδιών της τάξης απέναντι στην κατάσταση που αντιμετωπίζει ο συμμαθητής τους, χωρίς όμως να αναφέρει το ίδιο το παιδί σε καμία περίπτωση.

Παραπάνω είδαμε ότι μέσω της διαπολιτισμικής λογοτεχνίας μπορεί να επιτευχθεί με άρτιο τρόπο ένα τέτοιο επιχείρημα. Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε λοιπόν ότι ο εκπαιδευτικός πρέπει να επαγρυπνεί και να χειρίζεται με προσοχή ορισμένες καταστάσεις προσπαθώντας να βοηθήσει αυτά τα παιδιά με διακριτικό τρόπο.

3.5 Η διαπολιτισμικότητα στην παιδική λογοτεχνία

Εάν πραγματοποιήσουμε μια σύντομη ηλεκτρονική αναζήτηση παιδικών λογοτεχνικών βιβλίων τα οποία φέρουν ως θεματική τους τη διαφορετικότητα σε όλα

τα επίπεδα και τους τομείς, θα διακρίνουμε μετά λύπης μας ότι από το 2015 και μετά τα βιβλία που σχετίζονται με την εξωτερική εμφάνιση έχουν δυστυχώς μια ποσοτική άνοδο.

Τα διαπολιτισμικά παραμύθια έχουν ως κύριο στόχο τους, τη μεταλαμπάδευση αντιρατσιστικών κι συνάμα προοδευτικών αντιλήψεων προς το ηλικιακό αναγνωστικό κοινό στο οποίο απευθύνονται. Τα βιβλία αυτά θέτουν προβληματισμούς στα παιδιά του νηπιαγωγείου και προσπαθούν μέσα από προσιτές ιστορίες να βάλουν τα παιδιά στη θέση του πρωταγωνιστή ο οποίος αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα (Μαλαφάντης, 2011).

Μέσα από την πολυπολιτισμική λογοτεχνία παιδιά που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες ανθρώπων, αισθάνονται ότι μπορούν να βασιστούν στις δυνάμεις τους και να πατήσουν στα πόδια τους, υπερασπίζοντας με όμορφο τρόπο τα δικαιώματά τους και την πολιτισμική τους κληρονομιά. Αυτό το αίσθημα υπερηφάνειας που τους δημιουργείτε, οδηγεί τα παιδιά στο να αναδείξουν τις προσωπικές και πολιτισμικές τους αρχές.

Συχνά συναντάμε βιβλία διαπολιτισμικού περιεχομένου μέσα από τα οποία εξελίσσονται ιστορίες με ήρωες και πρωταγωνιστές, οι οποίοι ανήκουν σε κάποιο προσφυγικό κύμα είτε ανήκουν σε κάποιο μεταναστευτικό κύμα. Η σύνθεση των βιβλίων αυτών, πραγματοποιείται κυρίως στα πλαίσια της αξιοποίησης των ιστοριών αυτών μέσα σε μια πολυπολιτισμική αίθουσα. Με λίγα λόγια η πολυπολιτισμικότητα η οποία προάγεται μέσα από τη λογοτεχνία, στοχεύει στον ασπασμό και στην καθολική αποδοχή της ετερότητας του ατόμου από το κοινωνικό σύνολο. Επιπροσθέτως μέσα από τη λογοτεχνία του συγκεκριμένου είδους, μπορεί να εξαλειφθεί οποιοδήποτε δείγμα φόβου ως προς το ξένο και το διαφορετικό.

Οι ιστορίες αυτές ωθούν τα παιδιά του νηπιαγωγείου, να μπουν στη δυσμενή θέση του πρωταγωνιστή και να κατανοήσουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει, ίσως για παράδειγμα θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι ο πρωταγωνιστής της ιστορίας μας ζει σε μια χώρα μακριά από το οικογενειακό του περιβάλλον όπου δεν σέβονται τα δικαιώματά του και είναι αρνητικά προκατειλημμένοι απέναντί του, χωρίς να έχει δώσει στους ανθρώπους αυτούς κάποιο δικαίωμα ως τροφοδοσία (Γερόντη, 2017).

Η παιδική ηλικία και ιδιαίτερα η νηπιακή αποτελεί μια τρυφερή ηλικία, η οποία είναι αρκετά γόνιμη ως προς την καλλιέργεια και την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής συνείδησης του ατόμου. Αυτό συμβαίνει διότι, τα παιδιά λειτουργούν περισσότερο με το συναίσθημα και μπορούν να διαχειριστούν τη διαφορετικότητα ενός ατόμου, καλύτερα από έναν ενήλικα. Η απάντηση στο ερώτημα γιατί συνέβη αυτό είναι πολύ απλή, γιατί τα παιδιά είναι καθολικοί αποδέκτες της διαφορετικότητας και αυτό έχει ως συνέπεια το διαφορετικό και το ξένο που θα παρατηρήσουν σε κάποιον άνθρωπο να μην τους ξενίζει.

Όμως επειδή το οικογενειακό περιβάλλον περνά ορισμένες φορές άθελα του ή και εσκεμμένα παγιωμένες στερεοτυπικές αντιλήψεις στα παιδιά κάποιος πρέπει να τους δείξει τι πραγματικά συμβαίνει με αυτούς τους ανθρώπους. Τον ρόλο λοιπόν για την εξάλειψη των αντιλήψεων αυτών αναλαμβάνει η διαπολιτισμική λογοτεχνία η οποία επιστρατεύοντας ως τέχνασμα τη ρεαλιστική εικόνα και τις προβληματικές καταστάσεις, ενεργοποιεί το παιδί, το οποίο ξεκινά να προβληματίζεται και να στρέφει την προσοχή του, προς τις ομοιότητες που τον συνδέουν με τον πρωταγωνιστή της ιστορίας, παρά με τις διαφορές που τον χωρίζουν.

Η διαπολιτισμικότητα λοιπόν στα παιδικά βιβλία προσπαθεί να καλλιεργήσει την διαπολιτισμική συνείδηση στα παιδιά, χρησιμοποιώντας κάποια τεχνάσματα. Ένα καλό παράδειγμα σύμφωνα με μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί κατά διαστήματα είναι ότι οι βασικοί ήρωες της ιστορίας είναι ζώακια, αγαπητά προς τα παιδιά. Μέσα από τα ζώακια αυτά (Σούμπερτ, 2021), περνάνε στο παιδί, ευδιάκριτα μηνύματα όπως το να νοιαζόμαστε για τον συνάνθρωπο μας, να αγαπάμε την διαφορετικότητα μας και να μοιραζόμαστε τις σκέψεις μας για να ανακουφίζόμαστε ψυχικά.

Τα βιβλία αυτά μπορούν να επιλεγθούν από τον /την νηπιαγωγό και να προσαραχτούν στις ατομικές ανάγκες των παιδιών τις τάξης. Μέσα από όλα αυτά που προαναφέραμε εν κατακλείδι καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η διαπολιτισμικότητα στην λογοτεχνία αποτελεί κομβικό σημείο για την εκπαιδευτική διαδικασία στην τάξη του νηπιαγωγείου, καθώς με πολύ μικρό χρηματικό ποσό τα σχολεία αποκτούν στην φάρετρα τους ισχυρό εξοπλισμό απέναντι στην διαφορετικότητα, όποιας μορφής και αν είναι.

3.5.1 Ποια βιβλία ονομάζουμε διαπολιτισμικά και τι προσφέρουν στην εκπαιδευτική διαδικασία.;

Τι είναι τα βιβλία διαπολιτισμικού περιεχομένου και τι προσφέρουν στην μαθησιακή διαδικασία;

Τα βιβλία διαπολιτισμικού περιεχομένου συνιστούν μια ιδιαίτερη κατηγορία βιβλίων τα οποία σχετίζονται με την ενδυνάμωση της διαφορετικότητας και τη προαγωγή της ετερότητας. Είναι βέβαιο πως αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην αίθουσα του νηπιαγωγείου. Τα βιβλία αυτά αναμφίβολα αποτελούν ένα αξιόλογο και συνάμα μετρήσιμο εργαλείο στη φαρέτρα των νηπιαγωγών, καθώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν είτε με σκοπό την ενημέρωση επάνω σε κάποιο ζήτημα διαπολιτισμικού περιεχομένου είτε ως κίνητρο μέσω του οποίου το παιδί θα ταυτιστεί με τον ήρωα του βιβλίου, θα μπει στη θέση του και αυτό θα έχει ως επακόλουθο τον επηρεασμό των συναισθημάτων του παιδιού, την αλλαγή της στάσης του εάν αυτή είναι αποκλίνουσα και τέλος την αποδοχή του διαφορετικού και ξένου. Ο ρόλος των βιβλίων αυτών δεν είναι απλά να πληροφορήσουν αλλά να προβληματίσουν και να δώσουν τροφή για ώριμη σκέψη και διάλογο. Ο ρόλος τους σχετίζεται καταλυτικά με την ψυχοσύνθεση των παιδιών καθώς μπορούν τα βιβλία αυτά να μετατρέψουν και να διαμορφώσουν τον εσωτερικό κόσμο του νηπίου. Μπορούμε με την επιλογή ενός σωστού διαπολιτισμικού παραμυθιού να δώσουμε ερεθίσματα στο παιδί και αυτό από μόνο του με συστηματική εργασία να υιοθετήσει ακόμα πιο εύκολα τις αρχές και τους στόχους που προσπαθεί να μας μεταλαμπαδεύσει η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση (Μαγος,χ.χ.). Αυτό που χαρακτηρίζει αυτή την ιδιαίτερη λογοτεχνική ομάδα βιβλίων, είναι τα δυνατά μηνύματα που προσπαθούν να περάσουν οι επιλεγμένες ιστορίες στους ακροατές και αναγνώστες. Ορισμένα από αυτά τα μηνύματα είναι η αλληλεγγύη, ο σεβασμός, η απαλλαγή από τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις, καλλιέργεια της ανθρώπινης ευαισθησίας και προφανώς η αποδοχή χωρίς καμία διάκριση.

Κριτήρια επιλογής των βιβλίων «Η Μάγισσα Τσούσκα και το Χιόνι», «Έλλα και Άλλυ» (Είσαι φίλη μου)

Τα κριτήρια επιλογής που θα μας βοηθήσουν να επιλέξουμε ένα διαπολιτισμικό παραμύθι το οποίο θα παρακινήσει τα παιδιά του νηπιαγωγείου να προβληματιστούν και να αποκτήσουν διαπολιτισμική συνείδηση είναι: Σε πρώτο στάδιο η πλοκή και η

εξέλιξη της ιστορίας, καθώς και ο τρόπος προβολής των μειονοτικών ομάδων σε αυτή. Επιπλέον προσεγγίζοντας τους ήρωες της ιστορίας θα πρέπει να ελέγξουμε εάν αυτοί αποτελούν μέλη ομάδων διαφορετικής πολιτισμικής, κοινωνικής, θρησκευτικής και γλωσσικής προελεύσεως, καθώς μέσα από αυτούς πολύ πιθανόν να προσπαθήσουν να ταυτιστούν μαθητές που αντιμετωπίζουν παρόμοια ζητήματα. Επιπροσθέτως μέσα από το διαπολιτισμικό παραμύθι που θα επιλέξουμε, πρέπει να παρατηρήσουμε εάν προβάλλονται στερεότυπα και προκαταλήψεις, εάν παρατηρήσουμε την ύπαρξη τους τότε το βιβλίο κρίνεται ακατάλληλο και δεν πληροί αυτομάτως τους σκοπούς της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Ένα ακόμα σημαντικό κριτήριο αποτελεί η εικονογράφηση της ιστορίας. Πρέπει ο/η εκπαιδευτικός να ελέγξει την εικονογράφηση της ιστορίας καθώς μέσα από αυτή είναι πολύ πιθανόν να περάσουν στα παιδιά στερεοτυπικές αντιλήψεις και προκαταλήψεις (Μάγος,2017). Ένα ακόμα κριτήριο το οποίο θα μπορούσε να μας βοηθήσει στην επιλογή υλικού όπως μας αναφέρει και ο καθηγητής διαπολιτισμικής εκπαίδευσης κύριος Μάγος είναι το γλωσσικό στοιχείο που συναντάμε στο διαπολιτισμικό παραμύθι που επρόκειτο να επιλέξουμε «Ένα εκπαιδευτικό υλικό για να μπορεί να θεωρηθεί διαπολιτισμικό χρειάζεται να είναι απαλλαγμένο από λέξεις και φράσεις που μεταφέρουν αρνητικό φορτίο για ένα άτομο ή ομάδα» (Μάγος,2017). Στο εμπόριο συναντάμε μια γκάμα βιβλίων, όπως είδαμε και παραπάνω τα οποία καλύπτουν μέσα από τις θεματικές τους όλες τις μορφές διαφορετικότητας τις οποίες μπορούμε να συναντήσουμε στο νηπιαγωγείο. Η επιλογή των βιβλίων «Η Μάγισσα Τσούσκα και το χιόνι» και «Έλλα και Άλλυ» (είσαι φίλη μου), πραγματοποιήθηκε καθώς τα δυο αυτά διαπολιτισμικά βιβλία πληρούν τα κριτήρια που θέσαμε παραπάνω αλλά και απευθύνονται σε μορφές διαφορετικότητας τις οποίες συναντάμε αρκετά συχνά στην αίθουσα του νηπιαγωγείου. Πιο συγκεκριμένα μέσα από το παραμύθι η «Μάγισσα Τσούσκα και το Χιόνι» τα παιδιά γνωρίζουν τον τοπικό πολιτισμό μιας πόλης και έτσι γίνεται η επικοινωνία και η γνωριμία των λαών πιο εύκολη. Ειδικότερα, γνωρίζουν π.χ. στοιχεία του καθημερινού πολιτισμού και αυτή η γνωριμία με στοιχεία άλλων τόπων αποτελεί τη βάση της διαπολιτισμικότητας.

ΜΕΡΟΣ: IV

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

(ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ)

4.1 «Η Μάγισσα Τσούσκα και το Χιόνι»

Λίγα λόγια για το βιβλίο:

Η επιλογή του συγκεκριμένου βιβλίου, πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της αναζήτησης μου για ένα παραμύθι το οποίο θα άρεσε στα παιδιά του νηπιαγωγείου αλλά θα περνούσε ταυτόχρονα διάφορα μηνύματα. Το θέμα που επέλεξα να ασχοληθώ και να το αναλύσω στην πτυχιακή μου είναι η διαφορετικότητα. «Η μάγισσα Τσούσκα και το Χιόνι» αποτελούσε το ιδανικό για μένα βιβλίο για να προσεγγίσω σε μια τόσο τρυφερή ηλικία όπως αυτή του νηπιαγωγείου κάτι τόσο λεπτό και σημαντικό. Το συγκεκριμένο βιβλίο το επέλεξα, διότι διαβάζοντας την πλοκή της ιστορίας του μου δημιούργησε διάφορα συναισθήματα καθώς και αγωνία για την έκβαση της ιστορίας και πιστεύω αυτό είναι κάτι που θα δημιουργήσει η ανάγνωση της και στα παιδιά του νηπιαγωγείου. Με τους ήρωες του βιβλίου αυτού, θεωρώ ότι θα μπορούσαν πολύ εύκολα να ταυτιστούν παιδιά που αντιμετωπίζουν δυσκολίες εξαιτίας της διαφορετικότητας τους από το κοινωνικό σύνολο. Ακόμα η εικονογράφηση της ιστορίας θεωρώ ότι θα βοηθούσε τα παιδιά του νηπιαγωγείου να κατανοήσουν ακόμα πιο εύκολα την αφήγηση της ιστορίας. Εν κατακλείδι το βιβλίο της συγγραφέως Καραγιάννη Χριστίνας είναι ένα εξαιρετικό βιβλίο διαπολιτισμικού περιεχομένου, το οποίο θα μπορούσε να υποστηρίξει δραστηριότητες διαπολιτισμικού περιεχομένου. «Θέλετε να δούμε μαζί, μια σύντομη περίληψη της ιστορίας;». Μια σκληρή μάγισσα που ζει σε έναν νερόμυλο, η μάγισσα Τσούσκα, κλέβει από τους ανθρώπους το χιόνι. Ένα γενναίο κορίτσι που δεν έχει δει ποτέ στη ζωή της χιόνι, η Λυγκηστίδα, αποφασίζει να περάσει τις δοκιμασίες της, για να το φέρει πίσω στους ανθρώπους. Τρέχει σε λίμνες και σε βουνά, τρυπώνει σε παλιά κελάρια, ψάχνει σε ερείπια εκκλησιών, συναναστρέφεται με γίγαντες και υπομονετικές νοικοκυρές, για να φέρει στη μάγισσα ό,τι ζητάει. Πρέπει να σώσει τους ανθρώπους από την κατάρα της αιώνιας καλοκαιρίας. Όμως είναι πράγματι η μάγισσα σκληρή ή μήπως πρέπει να μάθουν κάτι οι άνθρωποι; (Καραγιάννη, 2021)

4.2 «Έλλα και Άλλυ» (Είσαι φίλη μου)

Λίγα λόγια για το βιβλίο:

Περνώντας τώρα στο δεύτερο βιβλίο με τίτλο «Έλλα και Άλλυ» (Είσαι φίλη μου), της συγγραφέως Ζέτας Δούκα, θα μπορούσα να πω ότι επρόκειτο για ένα εξαιρετικό βιβλίο, το οποίο μέσα από την ιστορία που μας αφηγείται μας περνά πολύ σημαντικά μηνύματα για την διαφορετικότητα. Θεωρώ ότι θα μπορούσε κάλλιστα να σταθεί σε δραστηριότητες νηπιακής ηλικίας και το έκανα πράξη. Επιχειρηματολογώντας την επιλογή μου ως προς το βιβλίο, θα μπορούσα να πω ότι σε αυτό το παραμύθι με ώθησε ως προς την επιλογή του το κομμάτι της διαφορετικότητας στο οποίο εστιάζει. Πιστεύω ότι στο νηπιαγωγείο είναι αρκετά σύνηθες, να φοιτούν στην τάξη παιδιά τα οποία έχουν διαφορετικά εξωτερικά χαρακτηριστικά από το σύνολο της τάξης. Επιπλέον μου άρεσε η εξέλιξη της πλοκής της ιστορίας, στην οποία δυο κορίτσια αφήνουν στην άκρη τις διαφορές τους και γίνονται αχώριστες φίλες. Επιπλέον

επέλεξα το συγκεκριμένο βιβλίο, διότι πιστεύω ότι μπορούν τα παιδιά να ταυτιστούν με τους κεντρικούς ήρωες και ίσως έτσι να μπορέσουν να βρουν μια λύση για το πρόβλημα το οποίο τους ταλανίζει. Ας πάρουμε όμως μια μικρή γεύση για την πλοκή της ιστορίας. Η Έλλα είναι ένα ντροπαλό κοριτσάκι που δεν χαμογελάει πολύ και δεν έχει κανέναν φίλο. Στο σχολείο, κάθεται μόνη στο θρανίο και στα διαλείμματα δεν παίζει έξω στην αυλή με τα άλλα παιδιά. Μια μέρα η δασκάλα τους συστήνει μια καινούργια μαθήτριά, την Άλλυ, που έρχεται από τη μακρινή Αιθιοπία και κάθεται στο ίδιο θρανίο με την Έλλα, ζητώντας της να γίνουν φίλες. Τι θα κάνει η Έλλα; Η σειρά βιβλίων Έλλα & Άλλυ μιλά για τη δύναμη της φιλίας, τη γυναικεία υποστήριξη και την αποδοχή της διαφορετικότητας (Δούκα, 2021).

4.3 Δραστηριότητες για το βιβλίο «Η Μάγισσα Τσούσκα και το χιόνι»

Δραστηριότητα 1η : Η δομή της αφήγησης (Γνωρίζουμε τον τόπο του κάθε παιδιού)

Στόχοι:

- Να εκφράζονται με διάλογο και να αναπτύσσουν τη γλώσσα, καλλιεργώντας την επικοινωνία
- Να παίρνουν το λόγο για να διηγούνται ή να αφηγούνται
- Να αναγνωρίζουν τα στοιχεία μιας αφήγησης
- Να σκεφτούν και να παρουσιάσουν μέσα από τα βιώματα τους τα ήθη και έθιμα του τόπου τους
- Να εξοικειωθούν με τον περιγραφικό τους λόγο και να εξασκηθούν στην περιγραφή στοιχείων που συνθέτουν την παράδοση τους

Εκτιμώμενος χρόνος : 40' λεπτά

Υλικά: Το εικονογραφημένο βιβλίο «Η Μάγισσα Τσούσκα και το χιόνι» της συγγραφέως Καραγιάννη Χριστίνας

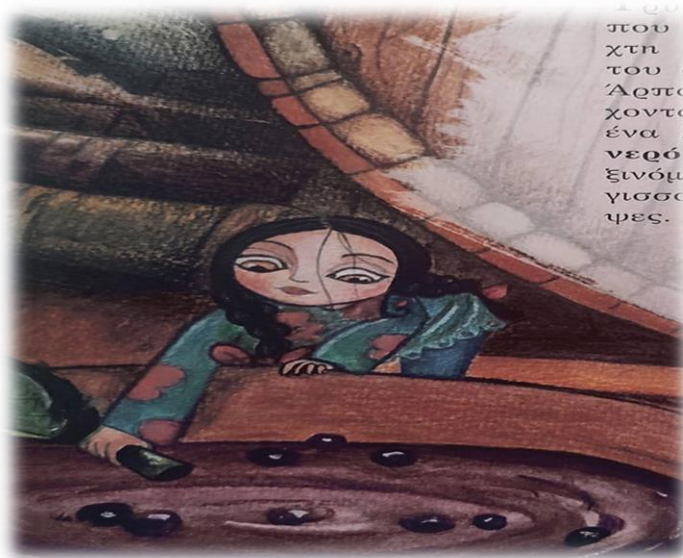
Περιγραφή δραστηριότητας: Συγκεντρώνουμε όλα τα παιδιά στην παρεούλα του νηπιαγωγείου, για να πραγματοποιηθεί η ανάγνωση του βιβλίου. Εφόσον σιγουρευτούμε ότι όλα τα νήπια κάθονται αναπαυτικά, για να αποφύγουμε τυχόν διακοπές κατά τη διάρκεια της αφήγησης διότι, δεν πρέπει τίποτα να αποσπάσει τη προσοχή τους, ξεκινάμε. Καλό θα ήταν να χρησιμοποιούσαμε όλες τις δυνατότητες της φωνής μας, για να δημιουργήσουμε μια κατάλληλη ατμόσφαιρα αλλά και να μπορούν τα παιδιά να αντιληφθούν την εναλλαγή των προσώπων πιο εύκολα. Μετά την ολοκλήρωση της ανάγνωσης δίνουμε δύο λεπτά στα παιδιά να ξεκουραστούν και έπειτα, προχωρούμε προς τη διαδικασία των ερωτήσεων για να δούμε εάν έχουν καταλάβει το νόημα, τα γεγονότα και τη σειρά του επιλεγόμενου βιβλίου.

Ερωτήσεις κλειστού τύπου:

- Ποιοι είναι οι βασικοί ήρωες της ιστορίας μας;, περιγράψτε τους.
- Πού εξελίσσεται η ιστορία; (ένας τόπος)
- Ποιό πρόβλημα αντιμετωπίζει η Πόλη της Φλώρινας ;
- Πώς προσπάθησε να δώσει μια λύση η μικρή μας πρωταγωνίστρια Λυγκηστίδα;
- Ήταν λάθος της Μάγισσας Τσούσκας που στέρησε από την πόλη το χιόνι;
- Μήπως η συμπεριφορά των ανθρώπων και οι συνεχείς διαμαρτυρίες τους για το χιόνι , τους κόστισαν την απώλεια του;
- Τελικά το πρόβλημα λύθηκε;

Ερωτήσεις ανοιχτού τύπου:

- Τι σας άρεσε περισσότερο στην ιστορία που μόλις διαβάσαμε;
- Τι θα κάνατε εάν ήσασταν στην θέση της Λυγκηστίδας;
- Υπήρχε κάτι που σας ενόχλησε στην συμπεριφορά της Μάγισσας και στην απόφαση που πήρε και επέφερε την αιώνια καλοκαιρία στην Πόλη;

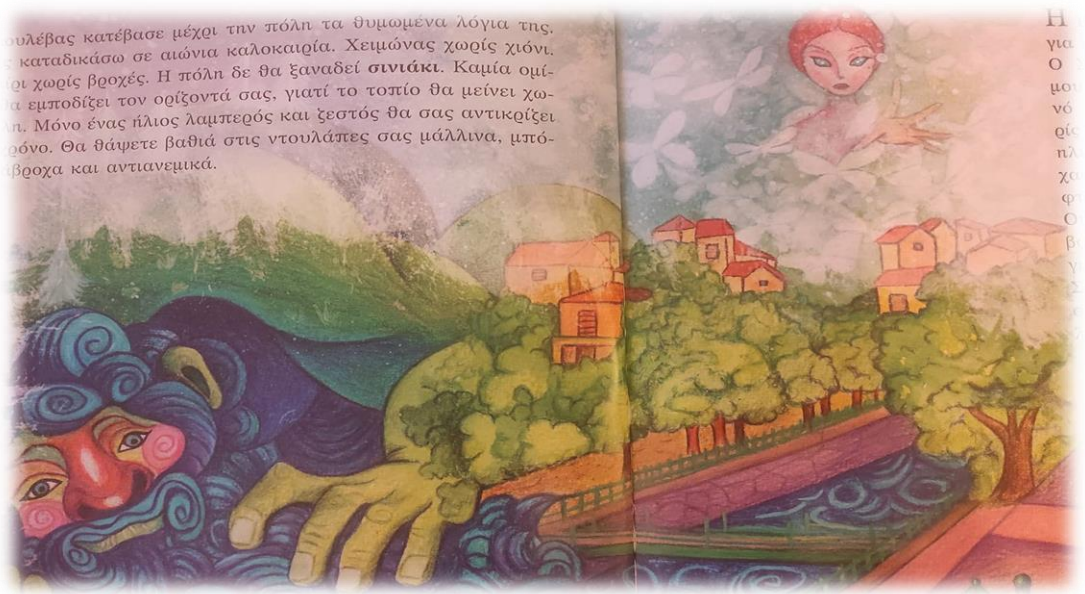
Εφόσον ολοκληρωθεί η διαδικασία των ερωταπαντήσεων, η νηπιαγωγός πραγματοποιεί μια μικρή ανακεφαλαίωση όσων ειπώθηκαν με σκοπό τα παιδιά να καλύψουν και το πιο μικρό κενό που τους δημιουργήθηκε από την ιστορία. Έπειτα με τη σειρά της τους εξηγεί το διαπολιτισμικό μήνυμα που προσπαθεί να περάσει το παραμύθι το οποίο δεν είναι άλλο από το να αποδεχόμαστε, να αγαπάμε και να εκτιμούμε τα προνόμια και τα χαρίσματα που έχουμε γιατί αυτά μας κάνουν να ξεχωρίζουμε στο σύνολο. Δεν πρέπει να μοιρολατρούμε και να διαμαρτυρόμαστε για αυτά που έχουμε γιατί μπορεί να τα χάσουμε και να μην είμαστε ποια χαρούμενοι. Όπως στην περίπτωση της Φλώρινας, που αφαίρεσε από τους κατοίκους το χιόνι η Μάγισσα Τσούσκα για να τους δώσει ένα δυνατό μάθημα.

Στο τελευταίο στάδιο της δραστηριότητας η νηπιαγωγός καλεί όλα τα νήπια ένα ένα να μιλήσουν για τον τόπο τους και να παρουσιάσουν στους συμμαθητές τους, τι κάνει αυτό το μέρος ξεχωριστό για αυτούς και γιατί δεν θα ήθελαν να αλλάξει με τίποτα και να το χάσουν. Τα νήπια θα μιλήσουν για ήθη και έθιμα, προϊόντα, φυσικά και δομικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον τόπο καταγωγής τους. Με την ενέργεια αυτή τα παιδιά θα έρθουν σε επαφή με νέους πολιτισμούς και θα μάθουν περισσότερα πράγματα για τους συμμαθητές τους.

Μια φορά και έναν καιρό
 μια πόλη βουτηγμένη στο γαλάζιο
 Νοέμβριο μέχρι και τον Μάρτιο
 Άσπρο, ψυχρό και λαμπερό
 σου έβλεπες νιφάδες ατελείωτες
 ουρανό. Οι δρόμοι κάταστρωμένοι
 δέντρα λυγίζουν από το βάρος
 πιο λευκά Χριστούγεννα,
 νας

Όλα
 χροιά
 ασύλληπτα
 δεν
 κτυπά
 στην
 καρδιά

Η ουλέβας κατέβασε μέχρι την πόλη τα θυμωμένα λόγια της,
 και καταδικάσσω σε αιώνια καλοκαιρία. Χειμώνας χωρίς χιόνι,
 και χωρίς βροχές. Η πόλη δε θα ξαναδεί σινιάκι. Καμία ομίχλη
 να εμποδίζει τον ορίζοντά σας, γιατί το τοπίο θα μείνει ζωηρό
 και. Μόνο ένας ήλιος λαμπερός και ζεστός θα σας αντικρίζει
 καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Θα θάψετε βαθιά στις ντουλάπες σας μάλλινα, μπότες
 βροχά και αντιανεμικά.

Η
 για
 Ο
 μοι
 νό
 ρία
 πλ
 χα
 φ
 Ο
 β
 γ
 ε

Δραστηριότητα 2^η : Τα μπαλόνια της διαφορετικότητας

Στόχοι:

- Να αναπτύξουν την εκφραστική τους ικανότητα και τον προφορικό τους λόγο
- Να καλλιεργήσουν τον γραπτό τους λόγο
- Να γίνουν ικανά να παίρνουν τον λόγο
- Να επιλέξουν μέσα από το βιβλίο την αγαπημένη τους φράση η οποία σχετίζεται με τη διαφορετικότητα και έπειτα να τη καταγράψουν στο μπαλόνι τους.

Εκτιμώμενος χρόνος : 40´ λεπτά

Υλικά: Το βιβλίο «Η Μάγισσα Τσούσκα και το χιόνι», Πολύχρωμα μπαλόνια , Μαύρος μαρκαδόρος, ηλεκτρονικός υπολογιστής και ηχεία

Περιγραφή Δραστηριότητας: Συγκεντρώνουμε τα παιδιά στην ολομέλεια και τους διαβάζουμε το παραμύθι «Η Μάγισσα Τσούσκα και το χιόνι». Έπειτα θα ακολουθήσει μια μικρή συζήτηση με ερωτήσεις οι οποίες σχετίζονται με την πλοκή της ιστορίας. Όταν ολοκληρωθεί η διαδικασία, σχεδιάζουμε τη δραστηριότητα με τα μπαλόνια της διαφορετικότητας.

Συγκεντρώνουμε τα νήπια στα τραπεζάκια συνεργασίας και τους μοιράζουμε από ένα μπαλόνι , το οποίο θα πρέπει να το φουσκώσουν (εάν κάποιο νήπιο δυσκολεύεται την ενέργεια αυτή θα την αναλάβει η νηπιαγωγός). Εξηγούμε στα παιδιά ότι σε αυτό το μπαλόνι θα πρέπει να γράψουν μια φράση την οποία θα βρουν μέσα από το βιβλίο που έχουμε επιλέξει με τίτλο: «Η Μάγισσα Τσούσκα και το χιόνι». Τα παιδιά φέρνουν στο μυαλό τους μια φράση που τους έμεινε από το βιβλίο και με τη βοήθεια της νηπιαγωγού την εντοπίζουν στο κείμενο του βιβλίου. Μόλις σκεφτούν και βρουν αυτή τη φράση, θα πρέπει να πάρουν το μαύρο μαρκαδόρο και να αποτυπώσουν τη φράση αυτή επάνω στο μπαλόνι. Σε αυτό το στάδιο δεν θα επέμβουμε στον τρόπο γραφής εκτός αν κάποιο παιδί αισθανθεί ότι χρειάζεται τη βοήθεια μας. Δεν επηρεάζουμε τα παιδιά σε καμία περίπτωση ,οπότε τα αφήνουμε να βγάλουν προς τα έξω τον δημιουργικό γραφικό τους χαρακτήρα. Μόλις ολοκληρωθεί η διαδικασία, μετακινούμε τα τραπεζάκια έτσι ώστε να δημιουργήσουμε έναν μεγάλο ελεύθερο χώρο. Στο επόμενο στάδιο τα παιδιά θα σχηματίσουν έναν μεγάλο κύκλο και θα πιαστούν χέρι χέρι κρατώντας ταυτόχρονα τα μπαλόνια τους .

Η νηπιαγωγός έχει επιλέξει **το τραγούδι της διαφορετικότητας** (Μουσική: **Τάσου Ιωαννίδη** Στίχοι: **Παμπούδη Παυλίνα**)

Η μουσική ξεκινά και τα παιδιά αρχίζουν να περιστρέφονται στον κύκλο. Ξαφνικά σταματάμε κατά διαστήματα και με την παύση της μουσικής, η νηπιαγωγός φωνάζει ένα όνομα και το παιδί που του αντιστοιχεί ,μπαίνει στο κέντρο του κύκλου και φωνάζει δυνατά τη φράση που επέλεξε από το βιβλίο. Αυτή η διαδικασία επαναλαμβάνεται μέχρι να ακουστούν όλες οι φράσεις που επιλέχθηκαν από τα παιδιά. Στο τέλος τα παιδιά ενώνονται και πετούν ψηλά τα μπαλόνια που κρατάνε με την υπόσχεση ότι θα σέβονται το διαφορετικό και θα το αγαπούν.

Δραστηριότητα 3^η : Ένα διαφορετικό τέλος μέσα από μία μαγική οθόνη

Στόχοι:

- Να γράψουν τα παιδιά τα δικά τους παραμύθια
- Να διαβάσουν φωναχτά τις ιστορίες τους
- Να αποκωδικοποιήσουν τις λειτουργίες του prop
- Να ζωγραφίσουν εικόνες παραμυθιών
- Να μνηθούν στην παραγωγή οπτικοακουστικών παραστάσεων
- Να παίρνει το παιδί το ρόλο και την ευθύνη για το αποτέλεσμα και την εξέλιξη του παραμυθιού.
- Να δώσει το κάθε παιδί, το δικό του τέλος στην ιστορία με κύριο στόχο, την ανάδειξη της ετερότητας των ηρώων της ιστορίας.

Εκτιμώμενος χρόνος: 2 ώρες

Υλικά: Χοντρό χαρτόνι μακέτας , κόλλα ,ψαλίδι, ένα κοπίδι, φύλλα A4, τέμπερες, 3 ραβδάκια ξύλου

Περιγραφή δραστηριότητας:

Σε αυτή την δραστηριότητα η νηπιαγωγός επιλέγει να κάνει κάτι πρωτοποριακό το οποίο θα αποτελέσει μια πρωτόγνωρη εμπειρία για τα παιδιά του νηπιαγωγείου. Συγκεντρώνει τα παιδιά λοιπόν στην παρεούλα και τους μιλά για το γιαπωνέζικο θέατρο. «Στα γιαπωνέζικα kamishibai σημαίνει το «Θέατρο από χαρτί». Είναι μία πρωτότυπη τεχνική αφήγησης κι ένα είδος περιφερόμενου θεάτρου, το οποίο χρησιμοποιούσαν στην Ιαπωνία για να αφηγηθούν ιστορίες στα παιδιά». Γι' αυτό το λόγο χρησιμοποιούσαν ένα ξύλινο πλαίσιο το butai, μέσα από το οποίο περνούσαν σανίδες με εικονογράφηση και κείμενο.

Κάθε σανίδα έδειχνε ένα επεισόδιο της ιστορίας. Το πολύγλωσσο kamishibai αποτελεί ένα παιγνιώδες παιδαγωγικό εργαλείο, το οποίο προάγει την εκμάθηση της ανάγνωσης, της γραφής, της διήγησης, της προφορικής και της καλλιτεχνικής έκφρασης. Συνάμα αναπτύσσει την πολυγλωσσική δεξιότητα των παιδιών.

Προτείνουμε λοιπόν στα παιδιά να γίνουμε συγγραφείς και να δώσουμε ένα δικό μας διαφορετικό τέλος στο βιβλίο η «Μάγισσα Τσούσκα και το χιόνι», το οποίο, θα προβληθεί στην δική μας ξύλινη οθόνη στην αίθουσα του νηπιαγωγείου.

Ενδεικτικές ερωτήσεις νηπιαγωγού:

- Πως θα μπορούσαμε να αλλάξουμε την πλοκή της ιστορίας;
- Μπορούμε να αλλάξουμε τους ρόλους των ηρώων;
- Εάν τους αλλάξουμε θα αλλάξει και η ιστορία μας; Τι πιστεύεται;
- Εμείς όμως είδαμε ότι η μάγισσα δεν ήταν τελικά κακιά, απλώς ήθελε να δώσει ένα μάθημα στους ανθρώπους... πως θα μπορούσαμε να διαμορφώσουμε το παραμύθι μας, έτσι ώστε οι άνθρωποι να καταλάβουν και να αποδεχτούν την μάγισσα;

Διαδικασία κατασκευής της οθόνης

Η διαδικασία της κατασκευής θα πραγματοποιηθεί από τη νηπιαγωγό για να αποφύγουμε κάθε είδους μικρό τραυματισμούς.

Παίρνουμε λοιπόν το μακετόχαρτο και στο εσωτερικό του κόβουμε ένα μεγάλο πλαίσιο το οποίο να ισούται με μία σελίδα Α4. Προσέχουμε να είναι 1 εκατοστό ποιο μικρό σε μήκος και φάρδος από αυτήν τη σελίδα.

Για να δημιουργήσουμε μια στερεή επιφάνεια η οποία θα μπορεί να υποδεχτεί και να σταθεροποιεί τις εικόνες που θα φέρει το κάθε παιδί, στην πλάτη της οθόνης τοποθετούμε 3 ράβδους ξύλου και η κατασκευή είναι έτοιμη.

Έπειτα συγκεντρώνουμε τα παιδιά στο τραπέζι συνεργασίας και δίνοντας τους τέμπερες τα παρακινούμε να ζωγραφίσουν το φόντο που θα διακοσμή την οθόνη τους. Όταν ολοκληρωθεί η κατασκευή τα παιδιά θα σκεφτούν μια δική τους εκδοχή τέλους για το βιβλίο που διαβάσαμε.

Δίνουμε φύλλα Α4 στα νήπια και τα αφήνουμε να σχεδιάσουν και να αφήσουν ελεύθερη την φαντασία τους. Μόλις τα νήπια ολοκληρώσουν τις εικόνες τους, προχωρούν προς τη γωνιά της ολομέλειας και κάθονται οκλαδόν στο χαλί γύρω γύρω για να μπορούν όλοι να βλέπουν προς την οθόνη. Ένα ένα νήπιο έπειτα με την σειρά του παίρνει θέση και τοποθετώντας τις εικόνες που ζωγράφισε μας αφηγείται το δικό του τέλος στην ιστορία της Μάγισσας Τσούσκας.

Δραστηριότητα 4^η : Ένα παραμύθι ανάποδα (ψηφιακή αφήγηση)

«Η Μάγισσα Τσούσκα και το χιόνι»

Στόχοι:

- Να δημιουργηθεί μια παραλλαγή του βιβλίου <<Η Μάγισσα Τσούσκα και το χιόνι>>
- Να πραγματοποιηθεί η εικονογράφηση από τα νήπια
- Να γίνει παρουσίαση ψηφιακού παραμυθιού φτιαγμένο από τα παιδιά
- Να αναπτύξουν τα νήπια την φαντασία τους και την δημιουργικότητα τους
- Να αντιληφθούν τα παιδιά τα στοιχεία της αφηγηματικής πλοκής
- Να είναι ικανά τα παιδιά να μπουν στην θέση του άλλου, αντιστρέφοντας τους ρόλους των ηρώων
- Να αποβάλλουν στερεοτυπικές αντιλήψεις και προκαταλήψεις που σχηματίζουν για έναν άνθρωπο και να γίνουν αποδέκτες της διαφορετικότητας

Εκτιμώμενος Χρόνος : 60' λεπτά

Υλικά: Φωτογραφική μηχανή, Projector, εφαρμογή ηχογράφησης, φύλλα A4, χρώματα (τέμπερες, Κιρομπογιές)

Περιγραφή Δραστηριότητας:

Εφόσον έχουμε διαβάσει στην παρεούλα του νηπιαγωγείου το βιβλίο που επιλέξαμε, καλούμε τα νήπια να πάρουν θέση στα τραπεζάκια συνεργασίας με σκοπό αυτή την φορά να βγάλουν το δημιουργικό τους χαρακτήρα και να δημιουργήσουν ένα παραμύθι από την αρχή. Χωρίζουμε σε πρώτο στάδιο τα νήπια σε μικρές ομάδες των τριών ατόμων μπερδεμένα αγόρια και κορίτσια.

Έπειτα χωρίζουμε το βιβλίο που διαβάσαμε σε τμήματα έτσι ώστε η κάθε ομάδα να αναλάβει ένα συγκεκριμένο κομμάτι. Τα παιδιά σε αυτή τη δραστηριότητα καλούνται να αντιστρέψουν τους ρόλους των ηρώων π.χ όπως βλέπουμε και στο παραμύθι η Λυγκηστίδα είναι ένα γενναίο και πρόσχαρο κορίτσι το οποίο φέρνει στους ανθρώπους το χιόνι μέσα από μια σειρά δοκιμασιών , τα παιδιά θα ανατρέψουν τον χαρακτήρα της Λυγκηστίδας μετατρέποντας την σε ένα κακό κορίτσι το οποίο

προσπαθεί να στερήσει με κάθε τρόπο από τους ανθρώπους το χιόνι. Με τη διαδικασία αυτή θα δημιουργηθεί ένα νέο παραμύθι από τα παιδιά.

Σε δεύτερο χρόνο εφόσον τα παιδιά μετατρέψουν τα κομμάτια τους θα προχωρήσουν προς την εικονογράφηση των ιστοριών που συνέθεσαν. Μόλις ολοκληρωθεί και αυτό το στάδιο προτείνουμε στα νήπια να δημιουργήσουμε ένα ψηφιακό παραμύθι.

Το επόμενο βήμα είναι να ηχογραφήσουμε τα παιδιά , τα οποία εξιστορούν τη νέα πλοκή που συνέθεσαν τμηματικά από την αρχή μέχρι και το τέλος της ιστορίας. Έπειτα η νηπιαγωγός φωτογραφίζει με μια κάμερα την εικονογράφηση που έκαναν τα παιδιά. Στην συνέχεια με τη βοήθεια ενός προγράμματος το οποίο ενώνει ήχο και εικόνα δημιουργεί το ψηφιακό παραμύθι.

Μόλις ολοκληρωθεί η διαδικασία, με τη βοήθεια ενός προτζέκτορα προβάλλουμε στα παιδιά το παραμύθι που δημιούργησαν, το οποίο αποτελείται από τις εικόνες που σχεδίασαν και τη φωνή τους η οποία συμβαδίζει με αυτές τις εικόνες.

Δραστηριότητα 5^η : Κάνουμε την αγαπημένη φράση μας ποίημα και έπειτα μουσικό τραγούδι

Στόχοι:

- Να γράψουν τα παιδιά τα δικά τους ποιήματα
- Να παράγουν απλά ηχητικά πρότυπα με τη φωνή, το σώμα και τα μουσικά όργανα
- Να ακολουθούν τον ρυθμό του τραγουδιού με χτυπήματα σε μικρά όργανα
- Να αναπτύξουν τη γραφή και την ανάγνωση τους
- Να εξασκήσουν τις γλωσσικές τους ικανότητες
- Να αναπτύξουν τη φαντασία τους
- Να ψυχαγωγηθούν

Εκτιμώμενος χρόνος: 35' λεπτά

Υλικά: Αξιοποίηση του βιβλίου «Η Μάγισσα Τσούσκα και το χιόνι» , Φύλλα A4, μολύβι.

Περιγραφή δραστηριότητας:

Σε πρώτο στάδιο ξανά διαβάζουμε στα παιδιά το παραμύθι που έχουμε επιλέξει διότι, τα περισσότερα παιδιά στο νηπιαγωγείο δεν είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν μόνα τους την ανάγνωση ενός κειμένου. Στη συνέχεια τους δίνουμε λίγο χρόνο να σκεφτούν τη φράση που τους κέντρισε το ενδιαφέρον όταν τη σκεφτούν, την καταγράφουμε σε ένα χαρτί του μέτρου. Στη συνέχεια τα παιδιά αντιγράφουν τη φράση τους σε ένα φύλλο χαρτιού A4. Όταν όλα τα νήπια ολοκληρώσουν τη διαδικασία, θα προσπαθήσουν να συνθέσουν στιχάκια που να ταιριάζουν με την φράση της επιλογής τους. Τα στιχάκια που θα δημιουργήσουν θα τα απαγγείλουν προφορικά στη νηπιαγωγό η οποία καλείται να τα καταγράψει σε ένα χαρτί A4 (διότι, τα νήπια ίσως δυσκολευτούν στην αποτύπωση της σκέψης στο χαρτί). Όταν καταγραφούν όλες οι σκέψεις των παιδιών, θα πραγματοποιηθεί μια ένωση όλων των στίχων και έτσι θα έχουμε ως αποτέλεσμα την δημιουργία ενός ποιήματος.

Εάν θέλουμε να κάνουμε κάτι ακόμα ποιο σύνθετο μπορούμε να μελοποιήσουμε τους στίχους του ποιήματος που δημιουργήθηκε και τα παιδιά να τραγουδήσουν και

να δημιουργήσουν μουσικούς ήχους που θα συνοδεύουν το τραγούδι τους με τη χρήση μουσικών οργάνων.

4.4 Δραστηριότητες για το βιβλίο «Έλλα και Άλλυ» (Είσαι φίλη μου)

Δραστηριότητα 1^η : Συζητάμε για τα συναισθήματα και κατασκευάζουμε μια διαπολιτισμική μακέτα.

Στόχοι:

- Να έρθουν σε επαφή με ένα διαφορετικό είδος τέχνης
- Να καλλιεργήσουν τη γλωσσική τους έκφραση
- Να εκφράσουν την άποψη τους μέσα από τη δημιουργία τους
- Να ενθαρρύνονται να μιλούν για τα συναισθήματα τους
- Να αντιλαμβάνονται και να κατανοούν τα συναισθήματα και τις απόψεις των άλλων ανθρώπων

Υλικά : το παραμύθι «Έλλα και Άλλυ» (Είσαι φίλη μου), Φελιζολ (για τη μακέτα), ξυλάκια, κόλλα σιλικόνης, χρώματα, ηλεκτρονικός υπολογιστής, Lego

Εκτιμώμενος χρόνος: 1 ώρα και 30' λεπτά

Περιγραφή Δραστηριότητας:

Εφόσον διαβάσουμε στην ολομέλεια το παραμύθι «Έλλα και Άλλυ»(Είσαι φίλη μου), συζητάμε με τα νήπια την πλοκή της ιστορίας εστιάζοντας κυρίως στα πιθανά συναισθήματα που ένιωσαν οι δύο ηρωίδες:

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

- Ποιοι είναι οι κεντρικοί ήρωες του Παραμυθιού;
- Μπορείτε να περιγράψετε την Έλλα;
- Μπορείτε να περιγράψετε την Άλλυ;
- Ποιες είναι οι χώρες καταγωγής των κοριτσιών;
- Η διαφορετικότητα των ηρώων της ιστορίας μας, από τους υπόλοιπους συμμαθητές τους, τους γέννησαν προβλήματα στην προσαρμογή τους στο σχολείο;
- Ποια συναισθήματα κυριεύσαν την Έλλα και την Άλλυ;

- Πως πιστεύεται ότι ένιωσαν οι δυο πρωταγωνίστριες όταν βρήκε η μία την άλλη;

Μόλις ολοκληρωθεί η διαδικασία των ερωταπαντήσεων, η νηπιαγωγός με τη βοήθεια του ηλεκτρονικού υπολογιστή θα παρουσιάσει στα νήπια μια σειρά εικόνων που έχει επιμεληθεί με κύριο άξονα εστίασης τη διαφορετικότητα στην τάξη του νηπιαγωγείου. Έχει συγκεντρώσει λοιπόν σε διαφάνειες, διάφορες εικόνες παιδιών διαφορετικά μεταξύ τους, σε χρώμα, φυλή, ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, εθνικότητα, ήθη και έθιμα .

Πάντα στεκόμαστε λίγα λεπτά σε κάθε φωτογραφία για να δούμε αν τα παιδιά παρατηρούν κάτι ασυνήθιστο και διαφορετικό από τα δεδομένα τους. Έτσι λοιπόν δημιουργούμε ένα μικρό χαλαρό και ευχάριστο διάλογο. Μόλις ολοκληρωθεί η διαδικασία συζητάμε με τα νήπια σχετικά με τα συναισθήματα που θα ένιωθαν τα παιδιά αυτά σε ένα σχολείο που κανένας δεν τα κάνει παρέα και δεν τους δίνει σημασία διότι, έχουν κάτι διαφορετικό από τα υπόλοιπα παιδιά.

Έπειτα, προτείνουμε στα παιδιά να φτιάξουμε το δικό μας διαπολιτισμικό σχολείο που θα αγκαλιάσει όλους τους μαθητές του κόσμου και όλοι μέσα σε αυτό θα σέβονται ο ένας την ιδιαιτερότητα του άλλου, αποβάλλοντας τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις που φέρουν την θλίψη και τη μοναξιά.

Θα προχωρήσουμε λοιπόν στην δημιουργία μιας διαπολιτισμικής μακέτας. Σε πρώτο στάδιο θα μοιράσουμε στα νήπια φιγούρες (αγοριών και κοριτσιών) και δίνοντας τους χρώματα, θα σχεδιάσουν με βάση τη φαντασία τους αλλά και τις εικόνες που είδαμε προηγουμένως παιδιά διαφορετικά μεταξύ τους ,τα οποία κυριεύει το αίσθημα της χαράς και της αγάπης. Μόλις ολοκληρώσουν, θα κόψουν περιμετρικά τα σχέδιά τους και θα τα κολλήσουν με σιλικόνη (με τη βοήθεια της νηπιαγωγού) σε ξυλάκια για να μπορέσουν να τοποθετηθούν στη βάση της μακέτας.

Έπειτα θα περάσουν στον χρωματισμό της μακέτας με ζωντανά και έντονα χρώματα και σχήματα. Για την κατασκευή του σχολείου μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε Lego ή ξυλάκια τα οποία θα ενώσουμε με σιλικόνη. Στο τελευταίο στάδιο τα παιδιά θα τοποθετήσουν τα ξυλάκια με τους μαθητές που πρεσβεύουν τη διαπολιτισμικότητα επάνω στην μακέτα. Και έτσι το διαπολιτισμικό σχολείο ολοκληρώνεται και βοηθά τους μαθητές να κατανοήσουν την ανάγκη για διαφορετικότητα και να την σεβαστούν.

Δραστηριότητα 2^η : Δίνουμε ταυτότητα στους ήρωες και στον εαυτό μας

Στόχοι:

- Να μιλούν για πρόσωπα και για τα χαρακτηριστικά τους
- Να έρθουν σε επαφή με τον γραπτό λόγο
- Να μάθουν να παρουσιάζουν τον εαυτό τους

Εκτιμώμενος χρόνος: 35' λεπτά

Υλικά : Φύλλα Α2 (Διαστάσεων 420*594) , τέμπερες, μολύβια, κόλλα

Περιγραφή δραστηριότητας:

Η νηπιαγωγός σε αυτή τη δραστηριότητα προτείνει στα νήπια να φτιάξουν ένα σχεδιάγραμμα, με πληροφορίες που σχετίζονται με τις ηρωίδες του βιβλίου που διαβάσαμε στην ολομέλεια του νηπιαγωγείου δηλαδή για την Έλλα και την Άλλυ.

ΕΛΛΑ

7 χρόνων

Γεννήθηκε στην Ελλάδα

Ζει στην Αθήνα

Μένει με τους γονείς της και την αγαπημένη της Γιάντα

Οι γονείς της είναι δικηγόροι

Είναι μικροκαμωμένη

Έχει σγουρά κόκκινα μαλλιά

Έχει φακίδες στο πρόσωπο

Χόμπι: Ζωγραφική και βιολί

Είναι ντροπαλός χαρακτήρας και δεν έχει φίλους (εάν και θα ήθελε)

ΑΛΛΥ

8 χρόνων

Γεννήθηκε στην Αιθιοπία

Ζει στην Αθήνα

Μένει με την ελληνίδα γιαγιά της

Οι γονείς της εργάζονται ως δάσκαλοι στην Αιθιοπία

Είναι μιγάδα

Χόμπι: Της αρέσει να κάνει κοτσιδάκια τα μαλλιά της και να τρέχει

Έχει αυτοπεποίθηση και θέλει να κάνει πολλούς νέους φίλους

Μόλις ολοκληρωθεί η διαδικασία για το σχηματισμό του πίνακα τα παιδιά θα πάρουν θέση στα τραπεζάκια συνεργασίας , εκεί θα τους μοιράσουμε φύλλα Α2. Τα φύλλα αυτά θα τα διπλώσουν σε 4 μέρη (να δημιουργηθεί κάτι σαν ακορντεόν). Στην πρώτη πλευρά θα σχεδιάσουν μια από τις δυο ηρωίδες ανάλογα με ποια ταυτίζονται ή τους κάνει εντύπωση. Μόλις ολοκληρωθεί ο σχεδιασμός στην επόμενη σελίδα θα αντιγράψουν από τον πίνακα τα στοιχεία που συλλέξαμε. Στη μεθεπόμενη σελίδα καλούνται να τοποθετήσουν τη δική τους φωτογραφία (την οποία θα έχουμε εξασφαλίσει από τις προηγούμενες ημέρες) και στην τελευταία σελίδα θα γράψουν τα δικά τους στοιχεία τα οποία θα σχετίζονται και θα είναι ίδιας φύσης με τα στοιχεία που συγκεντρώσαμε για τις δυο ηρωίδες μας.

Δραστηριότητα 3^η : Φτιάχνουμε ένα διαπολιτισμικό παζλ (Mind trap game)

Στόχοι:

- Να γνωρίσουν διάφορα ποιήματα και τραγούδια που σχετίζονται με διάφορες χώρες του κόσμου
- Να προωθούν τη διαπολιτισμική συνείδηση
- Να γίνουν καλοί ακροατές και παρατηρητές και να αναζητούν υλικό στο διαδίκτυο
- Να χρησιμοποιούν τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις τους για την επίλυση γρίφων

Εκτιμώμενος χρόνος: 40' λεπτά

Υλικά: Ένα παλιό παζλ 20-40 κομμάτια, έγχρωμες φωτοτυπίες με σχήματα, κόλλα, ψαλίδι, λευκή τέμπερα, πινέλο, ηλεκτρονικός υπολογιστής

Περιγραφή δραστηριότητας:

Πριν ξεκινήσουμε την δραστηριότητα δημιουργούμε μια μικρή συζήτηση για διάφορες χώρες πέραν της Ελλάδας με αφορμή τη χώρα της Αιθιοπίας που διαβάσαμε στο παραμύθι «Έλλα και Άλλυ» (Είσαι φίλη μου). Έπειτα, προχωρούμε στη γωνιά της πληροφορικής και πραγματοποιούμε ένα γρήγορο ταξίδι γνώσης μέσα από την οθόνη του υπολογιστή σε όλο τον κόσμο. Ακούμε τραγούδια, διαβάζουμε ποιήματα, γνωρίζουμε ήθη και έθιμα, παραδοσιακές στολές και φαγητά και γενικότερα κουλτούρες διαφορετικές από τις δικές μας.

Έπειτα αποφασίζουμε να δημιουργήσουμε ένα παζλ, το οποίο θα συνδέει όλες τις κουλτούρες, τους πολιτισμούς και τις Ηπείρους.

Σε πρώτο στάδιο βρίσκουμε ένα παλιό παζλ το οποίο δεν χρειαζόμαστε και τα παιδιά χρωματίζουν τα κομμάτια του με λευκή τέμπερα, έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένας λευκός καμβάς. Σε επόμενο στάδιο εκτυπώνουμε διάφορα μικρο σχέδια όπως (αντικείμενα, ενδυμασίες, σημαίες, ανθρώπους) σε έγχρωμη μορφή. Τα σχέδια αυτά θα κοπούν περιμετρικά από τα νήπια και έπειτα με την εφαρμογή μιας ποσότητας κόλλας θα κολληθούν στα λευκά πλέον κομμάτια του παζλ.

Έπειτα θα ακολουθήσει ένα μικρό παιχνίδι mind trap με γρίφους. Η νηπιαγωγός κρύβει σε διάφορα μέρη του νηπιαγωγείου τα κομμάτια του παζλ και τα παιδιά καλούνται να ανακαλύψουν τα κρυμμένα στοιχεία μέσα από γρίφους μεσαίου επιπέδου για να μη δυσκολέψουμε τα παιδιά. Μόλις ολοκληρωθεί η συλλογή των κομματιών τα νήπια καλούνται να ενώσουν τα κομμάτια έτσι ώστε να σχεδιαστεί ένας κόσμος γεμάτος διαπολιτισμικά ερεθίσματα.

Δραστηριότητα 4^η : Μετατρέπουμε το βιβλίο σε κόμικ που προάγει τη διαπολιτισμική εκπαίδευση

Στόχοι:

- Να ενθαρρύνονται τα νήπια να «διασκευάζουν» τους διαλόγους ενός δομημένου σεναρίου
- Να μετατρέπουν την αφήγηση ενός κλασικού βιβλίου σε κόμικ διαλόγων
- Να ενεργοποιούν τη φαντασία τους
- Να αναπαραστήσουν εικαστικά τη σκέψη τους
- Να μνηθούν σε ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες
- Να εξερευνήσουν την καλλιτεχνική τους φύση
- Να ασκήσουν τη γραφή τους

Εκτιμώμενος χρόνος: 1 ώρα και 30 λεπτά

Υλικά: Το παραδοσιακό βιβλίο « Έλλα και Άλλυ» είσαι φίλη μου, χαρτονάκια A4 σε παλ αποχρώσεις, χάρακας, Ξυλομπογιές, μολύβια , διακορευτής, κορδέλες

Περιγραφή Δραστηριότητας:

Σε αυτή την δραστηριότητα τα νήπια καλούνται να μετατρέψουν το παραδοσιακό βιβλίο σε ένα κόμικ το οποίο βασίζεται σε διαλόγους μεταξύ των ηρώων. Εφόσον έχουμε βεβαιωθεί ότι όλα τα παιδιά έχουν αφομοιώσει την ιστορία σε γενικές γραμμές και έχουν κατανοήσει τα διαπολιτισμικά μηνύματα που προσπαθεί να μας περάσει, ξεκινάμε να τους διαβάζουμε μια μια τις σελίδες τους βιβλίου για να σκεφτούν πως θα μετατρέψουν την αφήγηση σε διάλογο.

Χωρίζουμε τα πολύχρωμα φύλλα A4 σε 4 μεγάλα τετράγωνα κουτάκια , μέσα στα οποία θα εξελιχθεί η πλοκή της ιστορίας. Η εικονογράφηση θα πραγματοποιηθεί από τα νήπια. Η αφήγηση της πρώτης σελίδας ξεκινά και τα παιδιά τη μετατρέπουν προφορικά σε διάλογο . ΠΡΟΣΟΧΗ η μετατροπή δεν είναι ακριβώς η ίδια, τα νήπια μπορεί να προσθέσουν και να αφαιρέσουν πράγματα ανάλογα από αυτό που κατάλαβαν και φαντάστηκαν. Η νηπιαγωγός σημειώνει σε ένα φύλλο χαρτιού τους διαλόγους που δημιούργησαν τα παιδιά για να μην ξεχάσουν αυτά που ειπώθηκαν προηγουμένως. Μόλις γίνει η μετατροπή όλου του βιβλίου τότε τα παιδιά προχωρούν προς την εικονογράφηση της πλοκής σε χρονική ακολουθία. Δεν τους δείχνουμε το

ήδη εικονογραφημένο βιβλίο, για να εμπνευστούν από το διάλογο που συνέθεσαν και να αφήσουν την φαντασία τους ελεύθερη. Τα νήπια μπορούν να ζωγραφίζουν μια σκηνή ανά δυο άτομα για να εργαστούν όλοι. Στο τέλος δημιουργούν συννεφάκια πάνω από τα εικονογραφημένα πρόσωπα και αντιγράφουν τους διαλόγους μέσα σε αυτά. Μόλις ολοκληρωθεί όλο το κόμικ τρυπάμε με τον διακορευτή τις σελίδες και δένουμε με κορδέλα σχηματίζοντας ένα βιβλίο. Στο εξώφυλλο τα παιδιά θα γράψουν τα ονόματά τους χωρίς παρέμβαση της νηπιαγωγού σε ορθογραφικό έλεγχο και έπειτα θα δώσουν τον τίτλο **«το δικό μας κόμικ»**.

Δραστηριότητα 5^η : Καθρέφτη καθρεφτάκι μου... Αυτός είμαι εγώ!

Στόχοι:

- Να εξασκήσουν τον προφορικό τους λόγο
- Να μάθουν να παρουσιάζουν τον εαυτό τους σε άλλους ανθρώπους
- Να κατανοήσουν ότι οι διαφορές που έχουν με τους υπόλοιπους ανθρώπους τους κάνουν μοναδικούς
- Να μάθουν να συγκρίνουν ομοιότητες και διαφορές
- Να καλλιεργήσουν τη φαντασία τους
- Να αποτυπώσουν τις σκέψεις τους στο χαρτί

Εκτιμώμενος χρόνος: 40' λεπτά

Υλικά: Φύλλα A4, μεγάλη χρωματική παλέτα και ένα μολύβι

Περιγραφή Δραστηριότητας:

Η νηπιαγωγός θέλοντας να ωθήσει τα νήπια να ξεκλειδώσουν και να αφήσουν ελεύθερους τους εαυτούς τους και τα στοιχεία που κρύβονται καλά μέσα σε αυτούς, παρουσιάζει στα παιδιά στοιχεία τα οποία σχετίζονται με το τρόπο ζωής αλλά και τις συνήθειες των ηρωίδων του παραμυθιού μας, τα οποία παραθέτονται από τη συγγραφέα στο βιβλίο μας.

Έλλα
Γεννήθηκε στην Ελλάδα πριν από επτά χρόνια.
Ζει στην Αθήνα με τους γονείς της και τη λατρεμένη της Γιάντα, την νταντά που την έχει μεγαλώσει και την έχει σαν γιαγιά.
Οι γονείς της είναι δικηγόροι, δουλεύουν όλη μέρα μέχρι αργά το βράδυ, κι έτσι η Έλλα περνά πολύ χρόνο παίζοντας μόνη ή με τη Γιάντα.
Είναι μικροκαμωμένη, με σγουρά κόκκινα μαλλιά, φακίδες στο πρόσωπο και της αρέσει πολύ να ζωγραφίζει και να ασχολείται με το βιολί που της χάρισε η Γιάντα πριν από λίγο καιρό.
Είναι ντροπαλή κι έτσι στο σχολείο δεν μιλάει και δεν παίζει πολύ με τα άλλα παιδιά, αν και κατά βάθος θα το ήθελε.

Άλλυ

Γεννήθηκε στην Αιθιοπία πριν από οχτώ χρόνια.

Ζει εδώ και λίγο καιρό στην Αθήνα με την Ελληνίδα γιαγιά της που είναι δασκάλα μουσικής. Οι γονείς της είναι κι εκείνοι δάσκαλοι στην Αιθιοπία και επειδή είναι πολύ φτωχοί, έστειλαν την Άλλυ να μείνει μαζί με τη γιαγιά μέχρι να μπορέσουν και οι ίδιοι να έρθουν να τη βρουν στην Ελλάδα.

Είναι μιγάδα, της αρέσει να κάνει τα μαλλιά της κοτσιδάκια και τρέχει σαν αστραπή! Μιλάει γαλλικά και λίγα ελληνικά, τα οποία όμως μαθαίνει πολύ γρήγορα στο σχολείο!

Της αρέσει να μιλάει και να παίζει με τα άλλα παιδιά και είναι σίγουρη ότι σύντομα θα αποκτήσει καλούς φίλους.

Έπειτα προτείνει στα παιδιά να πάρουν θέση στα τραπεζάκια συνεργασίας και τους μοιράζει φύλλα Α4. Τα παιδιά σε αυτή τη δραστηριότητα καλούνται να γράψουν το όνομα τους σε αρχικό στάδιο (ΠΡΟΣΟΧΗ: Δεν θα πραγματοποιηθεί καμία παρέμβαση από τον/την εκπαιδευτικό διότι, αυτό που προσδοκούμε είναι να εξωτερικεύσουμε την εσωτερική σκέψη του παιδιού). Έπειτα δίνουμε χρώματα τα οποία δεν περιορίζουμε σε καμία περίπτωση, επομένως τα νήπια θα επιλέξουν τα χρώματα που τα εκφράζουν και τα αντιπροσωπεύουν, μέσα από μια εκτενή χρωματική παλέτα. Τα παιδιά με τη βοήθεια λοιπόν των χρωμάτων σχεδιάζουν και ζωγραφίζουν σχήματα, αντικείμενα, δίνουν βάθος στα γράμματα του ονόματος τους, σχεδιάζουν τα αγαπημένα τους παιχνίδια, βιβλία, φαγητά κτλ.. Μόλις ολοκληρωθεί η διαδικασία συγκεντρώνουμε όλα τα νήπια στην ολομέλεια του νηπιαγωγείου με σκοπό να παρουσιάσουν μέσα από τη ζωγραφιά τους, διάφορα στοιχεία του εαυτού τους τα οποία δεν γνωρίζουν οι συμμαθητές τους. Η δραστηριότητα αυτή είναι αφορμισμένη από το βιβλίο που διαβάσαμε με τίτλο «Έλλα και Άλλυ» (είσαι φίλη μου), καθώς όπως τα παιδιά παρατήρησαν στο βιβλίο μας, η συγγραφέας μας παρουσίαζε διάφορα στοιχεία για τη ζωή των κοριτσιών αλλά και για τις ασχολίες τους, τα χόμπι τους και την αγάπη τους επάνω σε ορισμένα πράγματα. Μετά το πέρας της παρουσίασης η εκπαιδευτικός προσπαθεί να δημιουργήσει έναν μικρό διάλογο μεταξύ των παιδιών, για να δουν σε τι διαφέρουν και τι έχουν κοινό με τα υπόλοιπα νήπια της αίθουσας. Χρησιμοποιεί λοιπόν, τη μέθοδο του καθρέφτη. Επιλέγει δυο

τυχαία νήπια και τα καλεί να μούν στο κέντρο του κύκλου και να καθίσουν αντικριστά σαν καθρέφτης . Τα νήπια θα παρατηρήσουν τη ζωγραφιά του καθρέφτη τους και ανάλογα με το τι παρατηρούν θα κάνουν σύγκριση και αντίθεση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία, διερεύνησε τα πεδία της Δημιουργικής Γραφής, της φιλαναγνωσίας και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης με τη βοήθεια της βιβλιογραφικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε στο θεωρητικό κομμάτι της εργασίας. Μέσα από την ανάλυση των πρώτων θεωρητικών κεφαλαίων διαπιστώσαμε, ότι το σχολείο αποτελεί τον πρώτο φορέα κοινωνικοποίησης των παιδιών μετά την οικογένεια, προάγει την ανάγκη της διαφορετικότητας και εστιάζει στη σημασία της ετερότητας καθώς μέσα στις τάξεις του σχολείου, μπορούμε να συναντήσουμε: Παιδιά με διαφορετική εθνική καταγωγή, με διαφορετική κοινωνικό-οικονομική προέλευση, παιδιά με διαφορετική προφορά και τέλος με διαφορετικά φυσικά χαρακτηριστικά και με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο (θρησκεία, ήθη, έθιμα, συνήθειες κλπ). Επιπροσθέτως είδαμε ότι ένας παιδαγωγός μπορεί να έρθει αντιμέτωπος με ένα τέτοιο φαινόμενο και πρέπει να χειριστεί με λεπτότητα την κατάσταση, με στόχο πάντοτε να βοηθήσει το παιδί και σε καμία περίπτωση να το κάνει να αισθανθεί άσχημα. Στόχος μας στο νηπιαγωγείο είναι η αποδοχή της διαφορετικότητας. Όλοι ήμαστε ίσοι και πάνω από όλα άνθρωποι, οι διαφορετικότητες είναι αυτή που μας κάνει μοναδικούς και ξεχωριστούς.

Περνώντας τώρα στο κεφάλαιο των δραστηριοτήτων, το οποίο αποτελεί ίσως και το σημαντικότερο κομμάτι της εργασίας αυτής, είδαμε πως μπορούμε να δημιουργήσουμε δραστηριότητες επικοινωνητικές για την εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς μέσα από αυτές μπορούμε με πολυάριθμους τρόπους να διδάξουμε στα παιδιά, ποια είναι η αρμόζουσα συμπεριφορά που πρέπει να έχουν απέναντι σε κάτι διαφορετικό και ξένο προς αυτά. Μπορούμε επίσης να δείξουμε στα παιδιά πώς να αφήσουν πίσω τους στερεότυπα, αναχρονιστικές αντιλήψεις και προκαταλήψεις οι οποίες δυστυχώς συναντώνται μέχρι και σήμερα, παρά τις σημαντικές προόδους που έχει σημειώσει η κοινωνία. Ο/Η νηπιαγωγός έχει στη φαρέτρα του/της, τα εργαλεία που χρειάζεται για να επιτύχει τον παραπάνω σκοπό. Τα εργαλεία αυτά δεν είναι άλλα από τα βιβλία που τόσο απλόχερα μας έχει χαρίσει ο κόσμος της λογοτεχνίας. Τα βιβλία αυτά, έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε, να βάζουν τον αναγνώστη στη θέση του κεντρικού ήρωα αφού συνάμα τον έχουν πρωτίστως προβληματίσει. Τα βιβλία

διαπολιτισμικού περιεχομένου μιλούν για τη διαφορετικότητα ως προς το χρώμα, τα χαρακτηριστικά, το φύλο, την εθνικότητα, τη θρησκεία, την καταγωγή κτλ..

Μέσα από την έρευνα λοιπόν που πραγματοποιήσαμε, είδαμε ότι τα στοιχεία δημιουργικότητας που αναβλύζουν μέσα από το Αναλυτικό Πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, βοηθούν τις ιδιαιτερότητες του κάθε μαθητή είτε αυτές είναι χρωματικές, θρησκευτικές, γλωσσικές είτε εθνικές κτλ. Άρα θα μπορούσαμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι η Δημιουργική Γραφή, η οποία εξελίσσεται συνεχώς στο πέρασμα των χρόνων έχει βοηθήσει πάρα πολύ την εκπαιδευτική διαδικασία. Η βιωματική προσέγγιση της γνώσης με έναν ασυνήθιστο και παιγνιώδη τρόπο, βοηθά τα παιδιά να αναπτυχθούν πνευματικά και ψυχικά σε ατομικό επίπεδο αλλά και εξελίσσει τη σχέση των παιδιών, με το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο. Αυτό πραγματοποιείται, καθώς η Δημιουργική Γραφή συνδέεται αλλά και δημιουργεί δραστηριότητες με γνώμονα τη διαθεματικότητα, οι οποίες σχετίζονται με διάφορα γνωστικά αντικείμενα.

Εν κατακλείδι, η συμβολή της Δημιουργικής Γραφής και γενικότερα της δημιουργικότητας στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι μείζονος σημασίας διότι, όπως βλέπουμε οι στόχοι των δραστηριοτήτων αφορούν την ανάπτυξη των δεξιοτήτων και της κριτικής σκέψης των μαθητών. Κύριος στόχος της πτυχιακής αυτής λοιπόν, είναι το υλικό της να εμπνεύσει και να βοηθήσει μελλοντικούς εκπαιδευτικούς να ασχοληθούν με τον τομέα της Δημιουργικότητας διότι, όταν κάνεις κάτι δημιουργικό και παραγμένο από τα ίδια τα παιδιά τότε ο κόπος σου ανταμείβεται.

Βιβλιογραφία

- Αρτζανίδου Ε., Γούλης Δ., Γρόσδος Στ., Καρακίτσος Α. (2011), Παιχνίδια φιλιαναγνωσίας και αναγνωστικές εμπυχωώσεις. Αθήνα Εκδόσεις Gutenberg
- Αυγητίδου & Γουργιώτου (2016):Ο εκπαιδευτικός ως στοχαζόμενος επαγγελματίας. Οι στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι στην διαφορετικότητα των παιδιών(σ.50-51), Αριθμός έκδοσης 2952. Εκδόσεις Gutenberg. Αθήνα
- Βακάλη Α. Π., Ζωγράφου Μ., Κωτόπουλος Τ.Η., Η δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο, Θεσσαλονίκη(σ.29,31,39,40,69). Επίκεντρο, 2013.
- Γερόντη, Α. (2017). Οι ήρωες των παραμυθιών και η ερμηνεία τους στην παιδοψυχολογία. Ανακτήθηκε από: <https://kethesy.gr/fairytales/>
- Γρόσδος, Σ. 9+1 Μαθήματα Δημιουργικής Γραφής. Διαθέσιμο στο: https://blogs.sch.gr/georgia_doukli/files/2019/03/.pdf
- Δαμανάκης , Μ. (1997). Η Εκπαίδευση των Παλινοστώντων και Αλλοδαπών Μαθητών στην Ελλάδα, (σ.76). Αθήνα: Gutenberg
- Δούκα , Ζ. Έλλα και Άλλυ (Είσαι φίλη μου). Αθήνα, 2021
- Η παιδική λογοτεχνία στην προσχολική ηλικία. (08/01/2020). Ανακτήθηκε από : <https://iriawrites.com/i-paidiki-logotechnia-stin-proscholiki-ilikia>
- Καραγιάννη, Χ. Η Μάγισσα Τσούσκα και το Χιόνι, Θεσσαλονίκη,2021
- Καρακίτσος, Α. (1996). Ποίηση για μικρά παιδιά. Το LIMERICK. Θεσσαλονίκη: ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ
- Κατσουλάρης, Π. (Επιμ.) (2012). Επιμορφωτικό υλικό για Καινοτόμες Δράσεις Ενίσχυσης της Φιλιαναγνωσίας των μαθητών. Διαθέσιμο στο <https://blogs.sch.gr/varvan/2012/09/23/epimorfotiko-yliko-gia-ekpaideytiko>
- Κεσίδου, Α. Στόχοι και κατευθύνσεις στη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Διαθέσιμο στο: <https://opencourses.auth.gr/modules/document/file.php.pdf>
- Κοτρωνίδου, Δ. (Δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο). Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο, 5-7 Οκτωβρίου 2012. Διαθέσιμο στο:

http://www.elliepek.gr/documents/60_synedrio_eisigiseis/69_kotronidou_despoina.pdf

- Κουράκη, (2018). Βουτιά στον Κόσμο του Βιβλίου: Δραστηριότητες Φιλαναγνωσίας για τη Γνωριμία με το Βιβλίο Οδηγός για Εκπαιδευτικούς. Αθήνα: ΊδρυμαΛαμπράκη. Διαθέσιμο στο <https://lrf.gr/attachments/digitalitem/1.pdf>
- Κωτόπουλος Τ. (2012), Η νομιμοποίηση της «δημιουργικής γραφής». Διαθέσιμο στο: https://blogs.sch.gr/georgia_douvli/files/.pdf
- Κωτόπουλος, Τ. (2014). Πράξη και διδασκαλία της «Δημιουργικής Γραφής» στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. Διαθέσιμο στο: https://www.eens.org/EENS_congresses/2014/kotopoulos_triantafyllos.pdf
- Λάλλας, Δ. (2019-20). Κοινωνική στρωμάτωση και Κοινωνικές τάξεις. Διαθέσιμο στο: <https://eclass.aueb.gr/modules/document/file.php/OIK308/%CE%9C%CE%A%CE%B8%CE%B7%CE%BC%CE%B1%208%CE%BF.pdf>
- Λογοτεχνικά γένη και είδη. Διαθέσιμο στο: https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/6433/1/02_Chapter_2.pdf
- Μαγος, Κ. Ελπίδες και παγίδες: Ο ρόλος των παιδικών βιβλίων στη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Διαθέσιμο στο: <https://blogs.sch.gr/4pekesat/files/2021/04/Magos.pdf>
- Μάγος, Κ. (2017). Διάλεξη: Κριτήρια για την αξιολόγηση της καταλληλότητας του παιδικού βιβλίου σε σχέση με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Διαθέσιμο στο: <https://www.unic.ac.cy/unesco-chair/2017/05/12/>
- Μαλαφάντης, Κ. (2011). Το παραμύθι στην εκπαίδευση. ψυχοπαιδαγωγική διάσταση και αξιοποίηση, Αθήνα: εκδόσεις ατραπός
- Μαλουτας, Θ. (2016) . Εκπαίδευση και αναπαραγωγή της ταξικής ανισότητας στα χρόνια της κρίσης. Διαθέσιμο στο: <https://www.athenssocialatlas.gr>
- Μπρασέρ, Φ. (2014). 1001 δραστηριότητες για να αγαπήσω το βιβλίο(σ.14-15). Αθήνα:Μεταίχμιο
- ΝΕΟ-ΣΧΟΛΕΙΟ-2021. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ, Αναθεωρημένη Έκδοση, Αθήνα 2014.
- Νικολαΐδου, Σ. (2012). Η δημιουργική γραφή στο σχολείο. Διαθέσιμο στο: <http://impschool.gr/deltio-site/?p=85>

- Παλαιολόγου, Ν. & Ευαγγέλου, Ο., Διαπολιτισμική παιδαγωγική, Εκπαιδευτική πολιτική για παιδιά μεταναστών, (σ.11,32,40,101-102). Αθήνα, εκδόσεις πεδίο, (2011).
- Παπαδοπούλου, Ε. (Δευτέρα 23 Ιουνίου 2014). Μαθαίνοντας στα παιδιά να αγαπούν τα βιβλία. Ανακτήθηκε από : http://papadopsixologos.blogspot.com/2014/06/blog-post_1911.html
- Παπαντωνάκης, Γ., Κωτόπουλος, Τ. (2011). Από την ανάγνωση στη λογοτεχνική ανάγνωση και την παιγνιώδη διάθεση της δημιουργικής γραφής. (Από τη λογοτεχνική ανάγνωση στη Δημιουργική Γραφή) ,(σελ 30). Διαθέσιμο στο : <http://users.uowm.gr/tkotopou/archives/VIII.62.pdf>
- Παπουτσή, Γ. (5-7 Οκτωβρίου 2012). Κοινωνικός αποκλεισμός και εκπαίδευση. (σελ 9-10) .Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο. ISSN 1790-8574.
- Πολίτης Δ. (2008). Η λογοτεχνία για τα παιδιά στη σχολική τάξη: Ζητήματα θεωρίας και διδακτικής. Μουσική σε πρώτη βαθμίδα, 5-6: 59-65
- Χριστοδούλου - Γκλιάου, Ν. Φιλαναγνωσία, παιδικά έντυπα και δημιουργικότητα των παιδιών. Διαθέσιμο στο: <http://www.pi-schools.gr/download/publications/epitheorisi/teyxos12/xristodoulou.pdf>